

ΕΛΛΗΝΕΣ ΙΑΤΡΟΙ & ΙΑΤΡΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ μετά την ΑΛΩΣΗ

Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

Φύλλο 3^ο, Αθήνα, Ιούλιος 2021

Από την Ελληνική Εταιρεία Θώρακος - Καρδιάς - Αγγείων, World Society of the Hellenic Cardiothoracic Diaspora και την Πανεπιστημιακή Καρδιοχειρουργική Κλινική, ΠΓΝ «ΑΤΤΙΚΟΝ»

Υπεύθυνη: Χριστίνα Γ. Γιαννακάκη, MSc | Επιμέλεια: Καθηγητής Δημήτριος Βλ. Δουγένης

World Society of the Hellenic Cardiothoracic Diaspora
1^ο Ιδρυτικό Συνέδριο, Αθήνα, 4/11/2014

200 Χρόνια από την
Επανάσταση του 1821

7 Χρόνια από την Ίδρυση της Εταιρείας των Ελλήνων
Καρδιοθωρακοχειρουργών της Διασποράς

ΙΣΤΟΡΙΑ

Ἡ διαφορά τῆς φυλῆς, βεβαιωμένη διὰ τῆς διαφορᾶς τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἠθίμων, ἦτον εἰς τὸν μεσαιῶνα τὸ ἀληθὲς τῶν ἐπικρατειῶν σύνορον, σύνορον ἀνυπέβλητον μᾶλλον ἢ οἱ ποταμοὶ καὶ τὰ ὄρη. Τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀντὶ τὴν ἀναπόλησιν ἢ εὐρωπαϊκῆς διπλωματίας, ἐγκατέλειπεν ἐλευθεροῦ καθὼς ἄλλως ἤθελεν ἀναγνωρίζεσθαι τὴν κυριαρχίαν τοῦ λαοῦ, ἤθελεν εὐρεθῆ εἰς ἀντίτασιν μὴ τὸ τῆς ἐποχῆς πνεῦμα. Διὰ τὴν ἀναπόλησιν τῆς οὐσίας ταύτης, διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς Ἑλλάδος ὡς ἀδίκιον εἰς τὰ μέρη τοῦ αὐτοῦ μεγέθους, παρεπιπέθησαν αἱ διαφοραὶ, αἱ ἀσυμφωνίαι τῶν φυλῶν, τῶν γλωσσῶν, τῶν ἠθίμων τὸ κλάσμα λαοῦ πρὸς προσετιθῆ βασιλεῦς εἰς τὸ σῶμα ἄλλου λαοῦ ἀκροτηριασθέντος καὶ αὐτοῦ διὰ τὴν ἐνδυναμωσὴν ἢ μικρῶς τοῦ γείτονος. Τὸ ἀριστοτέλεσμα τοῦ διπλωματικοῦ ἐγὼ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ταύτην τὴν τε διπλωματικὴν καὶ συρράπτειν τοὺς λαοὺς εἶναι ἀναμφισβήτητος τὸ Αὐστριακὸν Κράτος, τὸ ἐπίσης ζήσεται δικαίως νὰ ἐπονομασθῆ τὸ μεσοίον ἔθνος τῶν εὐρωπαϊκῶν φυλῶν. Εἰς τὸ μεσοίον τοῦτο βλῆσαι κλάσματα ἔθνων αὐτῶν ὁ Γερμανὸς, ὁ Σλάβος, ὁ Ἰταλὸς, ὁ Ἕλληνας εἶναι συζευγμένοι ὑπὸ τὸ αὐτὸ σκῆπτρον.

«ΣΥΝΤΡΙΨΤΕ ΤΟ ΕΠΟΝΕΙΔΙΣΤΟ»! Ο Βολταίρος και οι Εγκυκλοπαιδιστές είχαν ανάψει τα αίματα κατά του απόλυτου δικαϊώματος ηγεμόνων και κληρικών, είχαν, από τον 18ο αιώνα. Με ενθουσιασμό έγιναν δεκτές οι νίκες των Γάλλων του Ναπολέοντα κατά των απόλυτων μοναρχιών της Ευρώπης. Στο κήρυγμα «Ελευθερία - Ισότης - Αδελφότης» είδαν πολλοί Έλληνες την ανεξαρτησία τους. (βλ. φύλλο 2ο, αιώνας 18ος).

«Η Γαλλική επανάσταση και ο Ναπολέων έκαμε, κατά την γνώμη μου, να ανοίξουν τα μάτια του κόσμου. Πρωτίτερα τα έθνη δεν εγνωρίζοντο, τους βασιλείς τους ενόμιζον ως θεούς της γής, και ό,τι και αν έκαμναν, το έλεγαν καλά καμωμένο» (Κολοκοτρώνης, «Απομνημονεύματα»).

Όμως, με τη συνθήκη της Αμιένης (1802) ο Ναπολέων έθετε την Ιόνιο Πολιτεία υπό την «προστασία» της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Οπότε, οι ελπίδες για ελευθερία - ισότητα - αδελφότητα εξαμεμιστηκαν.

Οι Έλληνες έπρεπε να στηριχτούν στις δικές τους δυνάμεις.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΑΡΧΙΑ

Λόγος περι
• ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
• ΕΙΣ ΤΟΝ ΤΥΜΒΟΝ
Του μεγάλου και αειμνήστου Έλληνος
ΡΗΓΑ

του υπέρ τῆς σωτηρίας τῆς Ἑλλάδος
ἐσφαιασθέντος

Ἀναφανῆναι τις ἐκ τῶν ὀστέων ἡμῶν ἐκδικος
[[εἰς ἐσὲ ὀπου ἐστάθης ὁ πρόδρομος μιάς
ταχέας ἐλευθερώσεως τῆς κοινῆς πατρίδος
μας Ἑλλάδος, καὶ ἐθυσίασες τὴν ζωὴν σου
δι' ἀγάπην τῆς; Δέξαι το πρὸς τοῦτοίς ὡς
ἀρραβῶνα ἐκδικήσεως τοῦ λαμπροῦ αἵματός
σου κατὰ τῶν τυράννων τῆς Ἑλλάδος. Ἡ δὲ
Ἑλλάς ἄπασα θελεῖ δοξάσει διὰ παντός τὸ
ἀθάνατον ὄνομά σου.

1815. Ο Ναπολέων ηττήθηκε.

«Στο όνομα της Αγίας και Αδιαιρέτου Τριάδος» η τριάς των νικητριών δυνάμεων (Αυστρία, Ρωσία, Πρωσία), διαίρεσαν την Ευρώπη σε ζώνες επιρροής τους.

Συνέδριο Βιέννης, 1815, Άρθρο 1^ο: Σύμφωνα με τις επιταγές της Αγίας Γραφής που παραγγέλλουν σε όλους τους ανθρώπους να θεωρούν αλλήλους αδελφούς, οι τρεις συμβαλλόμενοι μονάρχες θα παραμείνουν ενωμένοι με δεσμούς πραγματικής και ακατάλυτης αδελφοσύνης και, θεωρώντας αλλήλους συμπατριώτες, θα παρέχουν ο ένας στον άλλον βοήθεια, συνδρομή και αρωγή σε κάθε ευκαιρία και κάθε τόπο. Θεωρώντας τους εαυτούς τους πατέρες των υπηκόων τους και των στρατών τους, θα τους καθοδηγήσουν στο πνεύμα αδελφοσύνης από το οποίο διακατέχονται οι ίδιοι, για να προστατεύσουν τη θρησκεία, την ειρήνη και τη δικαιοσύνη.

Φιλοσοφία, αστική τάξη και εμπόριο έφεραν παντού το πνεύμα απελευθέρωσης και δημιούργησαν επαναστατικά κινήματα στην Ευρώπη.

«Πόλεμος πάντων Πατήρ» (Ηράκλειτος)

Η ιατρική επιστήμη εξελίχθηκε πάνω στα σώματα των αμάχων και τα πτώματα των πολεμιστών.

Να σκοτώνονται οι λαοί για του αφέντη το φαί
(Βάρναλης)

Η «Ελληνική Νομαρχία» μιλούσε για 20.000 Έλληνες σπουδαστές στα Πανεπιστήμια του Εξωτερικού. Σπούδαζαν κατά προτίμηση ιατρική, επειδή «το θηριώδες έθνος εις μόνους τους ιατρούς αναγκάζεται να υποκρίνεται κάποια ημερότητα» (Κοραΐς).

Πολλοί από αυτούς κατέλαβαν ανώτατες κυβερνητικές θέσεις, πρωτοστάτησαν στα κοινωνικά ζητήματα, εξέδωσαν ιατρικά συγγράμματα, υπήρξαν πρωτοπόροι της νεοελληνικής λογοτεχνίας και συμμετείχαν στο κίνημα του διαφωτισμού των νεοελλήνων.

Εμπειρική ήταν η ιατρική περίθαλψη στην Οθωμανοκρατούμενη Ελλάδα. Η αναισθησία ήταν άγνωστη και αντισηψία γινόταν με ρακή. Ρακή και στα τραύματα μαζί με αλοιφή από λεύκωμα αυγού και λάδι, και μετά αλοιφή από σαπούνη και ρακή. Για την αιμόσταση των αγγείων χρησιμοποιούσαν οινόπνευμα και πυρακτωμένο σίδηρο. Κίνα και κινίνη, για τον ελώδη πυρετό, τη γρίπη, τους πονοκεφάλους κ.ά. Για αιμοπτώσεις από τραύματα του θώρακα, ζεσταμένο κρασί με βούτυρο. Για τους πυρετούς μαλάξεις με λάδι, και για τις γριπώδεις συνδρομές αφεψήματα από ξηρά σύκα και ξυλοκέρατα, ή ζεσταμένο κρασί με πιπέρι. Για μώλωπες και οιδήματα, βούτυρο ζεσταμένο. Τα φάρμακα ήταν δρόγες από την ύπαιθρο (αλόη, θειακή, κάρδαμο, κίνα, πιπερόριζα, σαμπούκο, σαρκοτρόφι, σίλφιο κ.ά.). Ουσίες φαρμακευτικές (άλας αφινθίας, βόραξ, γόμμα Αραβική, εμετική τρυξ, μίνιον, νίτριον, οξύμελι κ.ά.) και διάφορα σκευάσματα έρχονταν από την Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη, τα Επτάνησα και την Τεργέστη. Για υπνωτικό το αφιόνι: «... Τα μικρά παιδιά όλα να τα ποτίσουν αφιόνι οι γονείς, άμα σκοτειδιάσει για να μη κλαίνε» (ΙΕ' άρθρο του συμφωνητικού των αρχηγών της Φρουράς του Μεσολογγίου πριν την έξοδο). Για τη συρραφή τραυμάτων, βελόνα και κλωστή, ή «Προσαγόμενοι μεγάλοι ζωντανοί μέρμηγκες, έδακνον τα χείλη του τραύματος, κεκλεισμένα, αμέσως δι' αποκοπτομένου του σώματος αυτών, έμενεν η κεφαλή σχηματίζουσα ούτω βελονιάν ικανώς ισχυράν» (Μακρυγιάννης, «Απομνημονεύματα»).

* Το φυτό της κίνας χρησιμοποιούσαν για την αντισηπτική, αντιπυρετική και τονωτική της δράση, και κατά των ελαιογενών και τυφοειδών πυρετών

Ελονοσία και επιδημίες έπλητταν τον πληθυσμό, και η θεραπεία βασιζόταν σε φυσικές μεθόδους, κληρονομιά από την ιατρική παράδοση αιώνων. Η πρόληψη για την ευλογία γινόταν με εμπειρικό εμβολιασμό - ευλογιασμό. «Γυναίκες έπαιρναν πύον από καλοίθους και ελαφράς μορφής ευλογία από ασθενή, το έκλειναν ερμητικά σε μπουκαλάκι καθαρό και ζεστό, που το κρατούσαν στον κόλπο τους για να διατηρείται θερμό. Εμβολίαζαν με αυτό στο μέτωπο, το πηγούνι, τα μάγουλα, την παλάμη και τα πόδια, και διέταζαν αυστηρή δίαιτα για 40 ημέρες. Η θνητότητα από τον εμβολιασμό αυτό κυμαινόταν σε 1-2 στα 300».

(Δες την επιστημονική ανάδειξη της μεθόδου στην Ευρώπη από τους γιατρούς Πυλαρινό και Τιμόνη, στο: ΕΛΛΗΝΕΣ ΙΑΤΡΟΙ & ΙΑΤΡΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ μετά την ΑΛΩΣΗ Φύλλο 2ο, αιώνας 18ος Από την Ελληνική Εταιρεία Θώρακος - Καρδιάς - Αγγείων & World Hellenic Cardiothoracic Diaspora).

Διφθερίτιδα και πανώλη πρόσβαλλε Αθήνα, Κόρινθο, Κωνσταντινούπολη και τα νησιά. Επιδημία έπεσε σε Άργος και Ναύπλιο το χειμώνα του 1819. Τότε, πάρθηκε η κοινή απόφαση από οθωμανούς και χριστιανούς αξιωματούχους του διοικητικού συμβουλίου της Τριπολιτσάς και διατάχθηκαν οι τοπικές αρχές της επαρχίας του Άργους «το σπίτι εκείνο όπου ακολούθησε το θανατικόν ό,τι πράγματα είναι μέσα από σκουτιά στρωσίματα και λοιπά έως το παραμικρόν όλα αμέσως να κατακαούν όπου να γίνουν στάκτη [...]εις τους μολυσμένους ανθρώπους όπου ευρίσκονται έξω, ευθύς να οικονομήσετε ενδύματα και σκεπάσματα παστρικά, και να τους δοθούν δια να αλλάξουν, [...]ζωοτροφίας τους [...]να στέλνεται δια να μη λάβουν στενοχωριάν[...]εις ό,τι δρόμο τους ιδούν ή τους απαντούν να τους γυρίζουν οπίσω και να τους διώχνουν κακώς». Τα αποτελέσματα ανακοινώθηκαν ως εξής: «Είναι 43 ημέρες που δεν επόνεσε κεφάλι κάποιου ούτε από τους μολεμένους ούτε από τους ύποπτους. Η καλή διοίκησης ας έχει δόξα. Ο Άγιος Θεός όπου ογλήγορα επαστρέφθει» www.argolikivivliothiki.gr

Σχολές πρακτικής ιατρικής

Πολλοί εμπειρικοί γιατροί είχαν μάθει την τέχνη σε σχολεία που λειτούργησαν στη χώρα τα προεπαναστατικά χρόνια. Στη Σχολή της Χίου, ήδη από τον 16ο αι., διδάσκονταν η Φιλοσοφία, οι θετικές επιστήμες και πρακτικά μαθήματα Ιατρικής. Στην Κέρκυρα, το «Ιατρικό Κολέγιο» ήταν, από το 1802, το Ακαδημαϊκό Ιατρικό Ίδρυμα, όργανο γνωμοδοτικό και εκτελεστικό σε θέματα που αφορούσαν τη δημόσια υγεία «πατρίω ζήλω και αόκνω επιμελεία Ιωάννου Καποδιστρίου τότε αρχιγραμματέως της Επικρατείας, και άλλοτε ενός των ολίγων μεν, πλην ικανών της Ιπποκρατείου επιστήμης θεραπευτών, του οψιαίτερον και τα της γραμματείας του ειρημένου Συλλόγου αναδειχθέντος». Από το 1812 στην «Ιόνιοι Εταιρεία», διδάσκονταν στοιχεία επιστημών. Μετά το 1824 η Νέα Ιόνιος Ακαδημία λειτούργησε ως ανώτερα Ιατρική Σχολή (έως το

1827) κατά τα πρότυπα των Ιταλικών Πανεπιστημίων. Εκεί εκπαιδεύονταν και πρακτικοί - στις αφαιμάξεις, χρήση σικυών, βδελλών, κλυσμάτων - που έβγαιναν διπλωματούχοι Υποχειρουργοί, ή επαγγελματίες φαρμακοποιοί. Στην Ήπειρο, λειτούργησε «Πρακτική Ιατρική Σχολή» υπό τον διακεκριμένο εμπειρικό γιατρό Αριστείδη Ζώντα, ο οποίος χρησιμοποιούσε την «μούχλα» για την θεραπεία λοιμώξεων και μολυσμένων τραυμάτων, σε μείξη με λάδι ή βούτυρο - συνηθισμένη και στους εμπειρικούς γιατρούς της Χίου. Ιατρικό σχολείο ίδρυσε, πριν την Επανάσταση, στον Μυστρά ο **Παναγιώτης Γιατράκος**, Φιλικός και αγωνιστής, που είχε σπουδάσει για μικρό χρονικό διάστημα Ιατρική στην Ιταλία, και είχε προμηθευτεί χειρουργικά εργαλεία και φάρμακα. «Σχολείο Επιστημών και Ιατρικής» είχε ιδρύσει και στην Αθήνα, το 1812, ο **Ανάργυρος Πετράκης**.

«ΤΟΥ ΠΑΣΧΑΛΗ ΤΑ ΧΑΠΙΑ»

Οι περισσότεροι πρακτικοί γιατροί είχαν μάθει την τέχνη από γενιά σε γενιά. Για τους «Βικογιατρούς» ή «κομπογιαννίτες» (βότανα από την κοιλάδα του Βίκου, δεμένα με κόμπο σε μαντήλια), ή καλογιατρούς, ή σπασογιατρούς του Ζαγορίου έγραψε ο Γάλλος Φιλέλληνας περιηγητής γιατρός, διπλωμάτης και ιστορικός Rouquerville, ότι «αν και δεν κατέχουν γνώσεις ανατομικής εκτελούν την εγχείρηση με τέτοια επιτυχία και επιδεξιότητα, ώστε μπορούν να εκπλήξουν και τους πιο ικανούς χειρουργούς. Διακρίνονται προ πάντων στις περιεσφιγμένες κήλες ή στις κήλες που έγιναν ενοχλητικές εξαιτίας του βάρους των. Άλλοι ξέρουν να χειρουργούν τον καταρράκτη διά πίεσεως και

οι πιο ικανοί χρησιμοποιούν λιθοτομία. Αναφέρω πράγματα που είδα. Οι αμαθείς χειρουργοί του Ζαγορίου δεν δημιουργούν περισσότερα θύματα από όσα πολλοί σημερινοί πτυχιούχοι επιστήμονες».

Το πρώτο φαρμακείο ιδρύθηκε στο ελεύθερο Ναύπλιο (1822) από τον **Πασάλη Θεόδωρο**, Μικρασιάτη, που είχε σπουδάσει ιατρική στο Πανεπιστήμιο της Πάδοβας. Έφτιαχνε γαληνικά φάρμακα (εξατομικευμένης φαρμακοθεραπείας), εκχυλίσματα κλπ., και τα γλύκαινε με ζάχαρη.

«Του Πασάλη τα χάπια και του Κωλέττη τα λόγια», είχαν να λένε οι Έλληνες για ό,τι δεν πολυπιστεύανε.

Και η εκδίκηση ως τον τάφο και πιο πέρα, το όνομά του Να το κυνηγά, στο πλάγι του μωρόδοξου Ηροστράτου, Και σε φύλλα λεκιασμένα και γραμμές που καίνε ας γίνη Ατελείωτα να στράφτουν εμπρηστές ναών κι Ελγίνιοι.

(Byron, Η Κατάρτα της Αθηνάς, μετ. Στέφανου Μύρτα)

Γράφτηκε το 1811 από τον 23χρονο Μπάυρον, όταν αντίκρουσε το ναό της Αθηνάς στην Ακρόπολη λεηλατημένο από τον Έλγιν, πρεσβευτή της χώρας του στο Οθωμανικό κράτος. Παράλληλισε τον Έλγιν με τον Εφέσιο Ηρόδοτο, ο οποίος φέρεται να πυρπόλησε τον Ναό της Αρτέμιδας στην Έφεσο «για να μείνει το όνομά του στην Ιστορία».

Ο Πάτερ Γυμνάσιος
καλόγερος άξιος
επούλαγε βότανα
για κάθε αρρώστια
μα ήξερε κι έλεγε
όλα τα ζόρκια.

«Άμπλαστρα πάρτε από μένα
ευλογημένα και φτηνά,
ένα κοτόπουλο το ένα
ή φρέσκα αυγά σημερινά
μα επειδής εγώ νηστεύω,
τα θέλω Σαρακοσιανά».

Στίχοι: Κώστας Βίρβος
Μουσική: Γιάννης Μαρκόπουλος

«Ελλείποντος οιοιδήποτε Νοσοκομείου Στρατιωτικού, οι τραυματίαι και ασθενείς παρεπέμποντο εις τας οικίας αυτών, ή εις την πλησιεστέραν πόλιν ή μονήν ή χωρίον άλλως οι στρατιώται εννοσκομούν τούτους, τυγχάνοντας αλλοδαπούς μάλιστα, όπου και όπως ηδύνατο γραία δε τις ή κουρεύς, ή μοναχός ή εμπειρικός επεσκέπτοντο αυτούς, πολλάκις στερούμενοι και αυτών των προχειρότερων οργάνων, οίον μήλης, ή φλεβοτόμου, αλοιφής ή κηρωτής, τιλτού (γάλα) και των τοιούτων. [...] Σπανιώτατοι ήσαν και περι-οδικοί ανεφέροντο επιστήμονες ιατροί, ανθ' ων, οφείλομεν ειπείν εμπειρικοί τίνες χειρουργοί ως εν Πελοποννήσω ο Παναγιώτης. Ιατράκος και εν τη Ανατολική Ελλάδα, ο εκ της Αταλάντης αιχμάλωτος Τούρκος Κούρταλης, παρά τούτοις δε και τίνες μυστηριώδη τινα κατά παράδοσιν γνωρίζοντες φάρμακα εκ χόρτων και άλλων συνθέσεων κατά πολύ ωφέλιμοι εγίνοντο».
(Φιλήμων Ι., *Δοκίμιον Ιστορικόν περί Ελληνικής Επανάστασεως*)

Περί τους διακόσιους είναι καταγεγραμμένοι στα αρχεία του Κράτους οι εμπειρικοί που έδρασαν στις μάχες: Αλμπέρτης, Αμπρανίτης, Αρετάς, Βασίλειος, Αρετάς Παννάκος, Γάβαρης, Γένειας, Γεωργίου, Γιαννόπουλος, Γιατράκος Ανδρέας, Γιατράκος Γεώργιος, Γιατράκος Ηλίας, Γιατράκος Μιχαήλ, Γιατράκος Νικόλαος, Πύργωνας, Γκίκας Αθανάσιος, Γκίκας Θεόδωρος, Θεοφιλόπουλος, Ιατρόπουλος Νικόλαος, Ιατρόπουλος Παναγιώτης, Ιατρός, Ιατρού, Κάββας, Καλλίνικος, Κανταράκης, Καπιτσινάκης, Καστάνης, Κόλλιας, Κουρκουτάς, Κυριακός, Κωνοφάος, Λαμπράκης, Λογοθέτης, Μαγιακλής, Μαντζαρόπουλος, Μάντζας, Μαυροβουνιώτου Ελένη, Μαυρογιάννης, Μελισσηνός Διονύσιος, Μελισσηνός Νικόλαος, Μεντώρος, Μούρτζινος, Νικολαΐδης, Νικολάου, Παναγιώτου, Παπαγιαννόπουλος, Πελοπίδας, Πετιμεζιάς, Πετράκης, Πράσιнос, Σακελλαρίου, Σισίνης, Σκαρπαλέζος, Σούρτης, Σταμούλας, Σταυρόπουλος Βασίλειος, Σταυρόπουλος Ιωάννης, Στέφας, Φωτόπουλος Δημήτριος, Φωτόπουλος Ευθύμιος, Χόρμωβας, Χρυσοσπάθης, Αλεξάκης, Βενετσανάκος, Αραπάκης, Ευαγόρας, Παπαδάκης, Χασανάκος. Οι Αλτάνα Ιγγλέζου, Ελένη Μαυροβουνιώτου, Στακέλαϊνα, μοναχή Λεοντία, Τσιτσώ Μπέγινα, Μητιώ Σακελλαρίου ήταν μερικές από τις πρακτικές γιάτρισσες του αγώνα. Οι Κονταξής, Ιωνάς, Κονοφάος και Βονιτζάνος ήταν εμπειρικοί γιατροί της φρουράς του Μεσολογγίου που έπεσαν κατά την έξοδο «*Πάντα ανοιχτά, πάντ' άγρυπνα τα μάτια της ψυχής τους*» Σολωμού, *Ελεύθεροι Πολιορκημένοι* <https://www.youtube.com/watch?v=hX4-CNAJT2k&t=840s#t=23m40s>.

Το Μοναστήρι της Πεπελενίτσας, όπου λειτούργησε πρόχειρο νοσοκομείο

Αρκετοί ιερωμένοι και μοναχοί πήραν μέρος στον αγώνα γιατρέυοντας ή πολεμώντας. Μεταξύ τους, ο Ηγούμενος της Μονής Κανδύλας Καλλίνικος, και ο Ηγούμενος της Μονής του Κάτω Αγίου Γεωργίου Άργους Δανιήλ, καθώς και ο Ηγούμενος της Μονής Φανερωμένης της Σαλαμίνας Γρηγόριος, που μετέτρεψαν τις Μονές σε Νοσοκομείο και θεωρούνταν άριστοι πρακτικοί χειρουργοί.

Οι Χορμωβίτες (από το Χόρμωβο Ηπείρου) ακολούθησαν τα Σώματα της Ανατολικής και Δυτικής Στερεάς (Ανδρούτσου, Πανουριά, Καραϊσκάκη, Σκαλτσά, Τζαβέλα, Δυοβουνιώτη κ.ά.).

Ο Κωνσταντίνος Δεττόρος έπεσε στην πολιορκία της Τριπολιτσάς, στην οποία έλαβε μέρος με δικό του απόσπασμα.

Ο Αριστείδης Παπαγιαννόπουλος περιέθαλψε τραυματίες στα Δερβενάκια και την Πάτρα και αλλού. Διορίστηκε το 1829 Ιατροχειρουργός του Ιππικού.

Ο Χασάν Αγάς Κούρταλης ήταν διάσημος Τούρκος εμπειρικός ιατροχειρουργός στην Ανατολική Στερεά Ελλάδα, όπου η γυναίκα και τα παιδιά του σφαγιάστηκαν από τους επαναστατημένους Έλληνες. Ο Οδυσσεάς Ανδρούτσος τον έφερε στην Αθήνα το 1822 όπου πρόσφερε ιατρικές υπηρεσίες στους τραυματισμένους της μεγάλης πολιορκίας. Μεγάλη εμπιστοσύνη του είχαν Μακρυγιάννης και Νικηταράς.

Ο Απόστολος Γιατράκος από την Λεβέτσοβα της Λακεδαιμονίας, φιλικός, μύησε πλοιάρχους και εμπόρους της Σπάρτης και των Σπετσών - όπου πρόσφερε τέσσερις χιλιάδες γρόσια. Στην πολιορκία της Μονεμβασίας ήταν αρχιχειρουργός. Εγκαταστάθηκε στις Σπέτσες και θεράπευε δωρεάν τους τραυματίες από το Αιγαίο. Υπηρέτησε ως ιατρός σε πλοία, διαθέτοντας το μεριδίό του υπέρ του κοινού ταμείου για τους άπορους ναυτικούς. Όταν έπεσε η Μονεμβασία ίδρυσε εκεί νοσοκομείο, και έγινε έφορος του Κάστρου. Κατέγραψε στατιστικά των θεραπειών του, περιγράφοντας τα μέσα της χειρουργικής και τα θεραπευτικά αποτελέσματα.

Ο Κωνσταντίνος Πελοπίδας από τα Ιωάννινα, ήταν φιλικός και είχε βαθμό αποστόλου της επανάστασης. Πολέμησε στις επαρχίες της Αρκαδίας, και αργότερα στην Καρύταινα. Υπέγραψε με βαθμό «ο Ντερτιόρος του στρατού».

Ο Ιωάννης Καποδίστριας τον διόρισε Προσωρινό Διοικητή Καλαβρύτων και Βοστίτσης.

Ο Ηλίας Γιατράκος άφησε ιδιόχειρο κατάστιχο «*δι' όσους εθεράπευσα από την αρχή της επαναστάσεως αμισθί με ίδια μου έξοδα*» όπου αναφέρει 137 τραυματίες ονομαστικά με το είδος του τραύματος, την εγχείρηση που τους έγινε και τον χρόνο αποθεραπείας.

Ο Παναγιώτης Γιατράκος από την Άρνα Λακωνίας, που ίδρυσε το «Σχολείον Ιατροχειρουργικής», ήταν στρατιωτική και πολιτική ηγετική μορφή της Επανάστασης. Πήρε μέρος στην πολιορκία της Τριπολιτσάς επικεφαλής στρατιωτικού σώματος, καθώς και στην πολιορκία του Ναυπλίου και του Ακροκορινθίου. Διετέλεσε μέλος της Πελοποννησιακής Γερουσίας της συνέλευσης του Άργους (Δεκέμβριος 1821). Διακρίθηκε στις επιχειρήσεις της Ηπείρου το 1822, και κατά του Δράμαλη στην Πελοπόννησο. Ήταν Φρούραρχος στην Β' Εθνική Συνέλευση στο Άστρος (29 Μαρτίου - 18 Απριλίου 1823), και κατά την εισβολή του Ιμπραήμ πολέμησε, επικεφαλής 700 ανδρών, στο Νεόκαστρο, μετά την παράδοση του οποίου (11 Μαΐου 1825) κρατήθηκε όμηρος για τέσσερις μήνες. Πολέμησε σε όλη τη διάρκεια του αγώνα, ως την Απελευθέρωση. Με την μετάβαση της Ελληνικής πολιτείας στη συνταγματική μοναρχία (3ης Σεπτεμβρίου 1843), θα γίνει γερουσιαστής.

Ο Χαρίσιος Μεγδάνης ήταν φιλικός, ιερέας, γιατρός και συγγραφέας και ωρολογοποιός από την Κοζάνη. Παρακολούθησε Ρητορική, Φιλοσοφία και Μαθηματικά για τρία χρόνια στην Πέστη της Ουγγαρίας και άσκησε οικονομολογία, ενώ επιστρέφοντας στην Κοζάνη έγινε ιερέας (1794), και άσκησε την εμπειρική ιατρική. Επίσης δίδαξε Ζωολογία, Χημεία, Ρητορική, Φυσική και Γενική Κατήχηση, δημόσια αλλά και στην «Ελληνική Σχολή». Ήταν από τους τρεις κυριότερους πνευματικούς εκπροσώπους της Κοζάνης μαζί με τους γιατρούς και λογίους Μιχαήλ Περγιάκη και Γεώργιο Σακελλάριο (από τους οποίους είχε διδαχθεί την ιατρική, βλ. σελ. 4). Συγγράμματά του: «*Ακεσώ ή Ενωμένη Φαρμακοποιία και Φαρμακολογία*» και «*Λεξικό ιατρικής*».

Ο Χρήστος Νικολαΐδης από τον Πολύγυρο της Χαλκιδικής ήταν γιος πλούσιου γαιοκτήμονα και ήλθε με χρήματα να ενισχύσει τον αγώνα στον Μωριά όπου σκοτώθηκαν τα δυο αδέρφια του. Υπηρέτησε «*αμισθί, στέ μεν εις το οποίον απετέλουν μέρος, στέ δε εις τα Στρατιωτικά Νοσοκομεία, εις το Ναυτικόν και εις τους πολίτας εν γένει, ως αποδεικνύεται εκ των συναπτομένων εγγράφων*» (Γεν. Αρχεία Κράτους). «*Εξ 86 ασθενών και τραυματιών που ανέλαβε, θεραπεύθηκαν όλοι*» (Αρχίατρος του Στρατού της Ανατολικής Ελλάδος Blondeau). «*Ίάτρευσε 59 εκ των τραυματιών της Χιλιαρχίας του με ίδια ιατρικά χωρίς να λάβει από κανένα τίποτα*» (Χιλίαρχος Κριεζιώτης). Μετά την απελευθέρωση, διετέλεσε διευθυντής του Στρατιωτικού Νοσοκομείου Σαλαμίνας. Το 1828 υπέβαλε, ως ιατροχειρουργός της Ε' χιλιαρχίας, ένα γενικό κατάλογο «*περί των εξ αυτού θεραπευομένων ασθενών και πληγωμένων στρατιωτών*», στον οποίο αναγράφονται τα ονόματα 140 στρατιωτών με τις παθήσεις τους (Γεν. Αρχ. Κράτους).

Ο Νικόλαος Θεοφιλόπουλος από τη Βυτίνα Γορτυνίας. Λειτούργησε, με δικό του έξοδα, θεραπευτήριο στο σπίτι του - είχε καταγράψει 171 τραυματίες και 149 ασθενείς - ενώ πρόσφερε και στο στρατόπεδο των Τρικόρφων. Το «*Θεραπευτήριον*» της Βυτίνας, δηλαδή το σπίτι του Θεοφιλόπουλου, πυρπολήθηκε από τον Ιμπραήμ.

Πιστοποιητικά των αρχηγών της Επανάστασης (Κολοκοτρώνη, Πετρόμπεη, Δεληγιάννη, Καραϊσκάκη, Μπότσαρη, Παπαφλέσσα κ.ά.) υπέβαλαν οι εμπειρικοί μετά την Απελευθέρωση, ζητώντας αναγνώριση και βοήθεια αφού είχαν διαθέσει τα πάντα στον αγώνα.

«*Ο Νικόλαος Θεοφιλόπουλος, ανήρ τίμιος και πατριώτης, την τέχνην ιατροχειρουργός αφ' ης στιγμής ηνεώχθη ο υπέρ πατρίδος ιερός αγών συνετέλεσεν ολοπροθύμως θεραπεύων πληρωθέντας, τους εν ταις διαφόροις μάχαις ιδίοις αυτού αναλώμασι και βοτάνοις κατά τας διαφόρους διαταγάς των οπλαρχηγών. Περιπλέον δε εμού του γενικού Αρχηγού Θ. Κολοκοτρώνη και ημών των υποφαινομένων, ώστε καθ' όλον το διάστημα της του ιερού αγώνος μας πενταετίας, δεν έλαβε πόθεν οβολόν δια τας απείρους του εκδουλεύσεις και έξοδα*».

(Θ. Κολοκοτρώνης, Καν. Δεληγιάννης και Δημ. Πλαπούτας)

«*... και παρακαλώ θερμώς να εξέρη το Σόν Εκτελεστικόν δι' εμέ πόρον αποζημιώσεως εις απάντησιν της ανάγκης μου, και δια τους κόπους μου σιωπώ και αφήνω εις την επίκρισιν της Σ. Διοικήσεως δια να αποφασίση ό,τι απαιτεί το δίκαιον. Και με όλον το καθήκον σέβας μένω...*»

(Νικόλαος Θεοφιλόπουλος, 2 Μαρτίου 1826).

Ο Πέτρος ΣΤΕΦΑΝΙΤΣΗΣ από τη Λευκάδα. Παρακολούθησε μαθήματα ιατρικής στο Ιατρικό Κολλέγιο της Κέρκυρας και υπηρέτησε ως Υπίατρος του Ελληνικού Τακτικού Σώματος Κεφαλονιάς (1810-1815) αλλά και στο Νοσοκομείο Λευκάδας ως το 1821. Χαρακτηρίστηκε φυγάς και δημεύτηκε η περιουσία του από τους Αγγλους επικυρίαρχους του νησιού (δες την ιστορία των Επτανήσων σελ. 5) αφού «μόλις ήκουσα την σάλπιγγα του θείου αγγέλου καλούντος το Ελληνικόν γένος εις συντριβήν των οθωμανικών αλύσεων και ευθύς εγκαταλιπών και βίον αναπαυτικόν και ευφρόσυνον μεταξύ συγγενών και φίλων, και υπηρεσίας επωφελείς και σταθεράς, και ελπίδας περί του μέλλοντος ασφαλείς, επήδησα εις την Δυτικήν Ελλάδα, ως Έλληνα, ίνα βοηθήσω καγώ το κατά δύναμιν εις το μέγα επιχείρημα της κοινής πατρίδος».

Άσκησε χειρουργική στο Μεσολόγγι και πήρε μέρος σε αποστολές σε όλες τις πολιορκίες. Τραυματίστηκε τη νύχτα της Εξόδου (10 Απριλίου 1826), αλλά κατέφυγε στο Ναύπλιο, όπου άνοιξε ιατρείο, και πρόσφερε υπηρεσίες και φάρμακα δωρεάν στους φτωχούς. Πήρε μέρος στη συγκρότηση του Επτανησιακού Στρατιωτικού Σώματος που οργανώθηκε το 1827 στο Ναύπλιο, με πόρους των Επτανήσιων. Συμμετείχε τρεις φορές στην άμυνα των πολιορκούμενων στην Ακρόπολη των Αθηνών. Από τις αρχές του '27 έως τον Ιούλιο, πρόσφερε χωρίς μισθό τις υπηρεσίες του στο Νοσοκομείο Ναυπλίου, και ως έμμισθος χειρουργός και Διευθυντής του, αναβάθμισε τις υποδομές του νοσοκομείου, με στήριξη του Κυβερνήτη Καποδίστρια.

Το Δημοτικό Νοσοκομείο, στους πρόποδες της Ακροναυπλίας (από το 1394 επί επικυριαρχίας Ενετικής). Ερειπωμένο ήταν όταν το ανακαίνισε ο Καποδίστριας.

Εξοχώτατε Υπουργέ των Εσωτερικών, Επειδή και εις την ανθρωπότητα το πρώτον αγαθόν πράγμα είναι η παιδεία, καθώς προς τούτους εις την ιδίαν, ιερώντατον και η υπερασπισίς των πτωχών ασθενών, μάλιστα δε των στρατιωτών, ζητώ δια του παρόντος μου

[...] ένα οσπίτιον μέγαλον κατά τα Πέντε Αφέλφια, ίνα χρησιμεύση δια Νοσοκομείον, [...] να διορίση έναν επιστάτην της, ίνα μετά του ειδικού μου λαμβάνωσι τα εισοδήματα, και κάμνωσι τα έξοδα και χρονικώς δίδωσι λογαριασμόν. Όθεν και να έχω την απόκρισιν, προσκυνώ και μένω

Εκ Ναυπλίου τη 25 9βρίου 1823
Νικήτας Σταματελόπουλος (σ. σ. ο Νικηταράς)

Προς το Έξοχον Υπουργείον των Εσωτερικών
Ο του Νοσοκομείου της Πόλεως ταύτης επίτροπος θεωρήσας τον λογαριασμόν του ιατρού, μέχρι της τριακοστής του παρόντος Οκτωβρίου, μένει χρεώστης εις μεν τον ιατρόν γρόσια 1760: εις δε τον επιστάτην του ιδίου Νοσοκομείου γρόσια 1000 και επειδή πόρον ανάλογον προς εξοικονόμησιν των χρεών του Νοσοκομείου δεν έχει, επαρουσιάσθη εις το επαρχείον τούτο σήμερον ό τε επίτροπος μετά του Ιατρού, δίδοντες την παραίτησίν των, και λέγοντες ότι από σήμερον εκλείσθη το Νοσοκομείον, οι δε ασθενούντες θέλουν αποθνήσκη εις το εξής απερίσκεπτοι όπου ο καθείς ευρεθή. Το επαρχείον τούτο κατά χρέος αναφέρει αυτό τούτο εις το έξοχον τούτο Υπουργείον, ίνα λάβη την περί τούτων αναγκαίαν πρόνοιαν.

Και με όλο το προσήκον σέβας,
Ο έπαρχος Ναυπλίου
Τη 30 οκτωμβ: 1823 Χρήστος Βλάσης

Η Πύλη του Παλιού Νοσοκομείου

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ, οι εμπειρικοί γιατροί συνέχιζαν να ασκούν την ιατρική στο Δημόσιο και το Στρατό του νεοσύστατου ελληνικού κράτους.

Μετά τη δολοφονία του Κυβερνήτη Καποδίστρια και τη μεταφορά της πρωτεύουσας του νέου κράτους στην Αθήνα, το Νοσοκομείο Ναυπλίου δεν λειτούργησε ούτε εξώφληθηκαν όσα είχε πληρώσει ο Στεφανίτσας για τη λειτουργία του Νοσοκομείου. Τον κατέταξαν τιμητικά στη Βασιλική Φάλαγγα, χωρίς μισθό ή σύνταξη.

Κανόνες ασκήσεως του Ιατρικού επαγγέλματος θεσπίστηκαν το 1834 (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, Διάταγμα υπ' αριθ. 24/12 Ιουλίου, άρθρο 5 «περί συστάσεως του Ιατροσυνεδρίου»), ενώ με διάταγμα της 18/30 Μαΐου 1835 συστάθηκε το «Θεωρητικό Σχολείον περί Χειρουργίας, Φαρμακοποιίας και Μαιευτικής», για ν εκπαιδευτούν αμισθί «τόσον οι ήδη εμπειρικώς μετερχόμενοι αυτάς τας επιστήμας όσον και οι μέλλοντες εις το εξής να επαγγέλονται αυτάς».

Διάταγμα/Όθων/ Ελέω Θεού Βασιλεύς της Ελλάδος
«Κατά πρότασιν της επί της Δικαιοσύνης Γραμματείας και μετά γνωμοδότησιν του Υπουργικού Συμβουλίου /Διατάττομεν:

Όσοι ειρηνοδίκα έχουνσιν γνώσεις ιατρικής δύνανται να μετέρχονται του Ιατρού το επάγγελμα ... δεν πρέπει όμως εξ αιτίας τούτου να βραδύνωσι ή να παραμελώσι τα δικαστικά των καθηκόντα τα οποία οφείλωσι να θεωρώσι πάντοτε ως κύρια έργα των...».

Εν Αθήναις τη 26 Ιουλίου 1835

Ο επί της Δικαιοσύνης Γραμματεύς της Επικρατείας
(Εφημερίς της Κυβερνήσεως, Φ. 5-9-1835, Σειρά Β')

Μετά την απελευθέρωση κάποιοι από τους εμπειρικούς γιατρούς διορίστηκαν στον τακτικό Στρατό. Ο **Στεφανίτσας** απέκτησε άδεια άσκησης του ιατρικού επαγγέλματος, εργάστηκε στην Αθήνα, έγινε μέλος της ελληνικής Αρχαιολογικής Εταιρείας και της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας, εξέδωσε τετράτομη την αλληλογραφία του Καποδίστρια, συνέδραμε σημαντικά στην οικοδόμηση του Πανεπιστημίου, και κληροδότησε την ακίνητη και κινητή περιουσία του στη Ριζάρειο Εκκλησιαστική Σχολή για να σπουδάζουν τρεις άποροι Επτανήσιοι ετησίως.

ΘΕΣΕΙΣ...

Με τον κύκλο του Ρήγα είχαν σχετιστεί οι Κοζανίτες γιατροί ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ και ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ (δες ΙΑΤΡΟΙ & ΙΑΤΡΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ, Φύλλο 2ο, αιώνας 18ος, από την Ελληνική Εταιρεία Θώρακος - Καρδιάς - Αγγείων & World Hellenic Cardiothoracic Diaspora)

«Βλέπων λοιπόν καγώ, ιατρός ων της Πολιτείας την αξιοδάκρυτον ταύτην κατάστασιν των πτωχών ασθενών, τσοσούτων όντων... επρόβαλον τω άρχοντι [...], Άγα τότε όντι της πόλεως, την ανάγκην ταύτην δια να γίνη έρανος, και εκ τούτου να συστηθή Νοσοκομείον... υποσχόμενος καγώ να επισκέπτομαι αμισθί τους εν αυτώ ασθενείς εφ' όρου ζωής μου» (Κ. Καρακάσης).

Ο Κωνσταντίνος Καρακάσης, αναγνωρισμένη ιατρική προσωπικότητα στο Βουκουρέστι, πέθανε στον Ρωσοτουρκικό πόλεμο (1828-1829), αφού προσβλήθηκε από τύφο ενώ νοσηλεύε πασχοντες Ρώσους στρατιώτες. Το Βουκουρέστι τον τίμησε δίνοντας το όνομά του σε δρόμο του νοσοκομείου «Φιλανθρωπία», το οποίο ίδρυσε ο ίδιος.

«Εξαναγκάστηκε από τον Αλή πασά να δεχθεί την πρόταση του Ιμβραήμ και να αφήσει ένα τόπο όπου απολάμβανε τις ανέσεις της πολιτισμένης Ευρώπης για να βρεθεί στο κέντρο του αλβανικού βαρβαρισμού [...]. Φιλοδοξεί να φανεί χρήσιμος στους συμπατριώτες του και είναι πραγματικός άνθρωπος των Γραμμάτων» (Μ. Leake, Άγγλος στρατιωτικός). Ο **Γεώργιος Σακελάριος**, σημαντική μορφή του Νεοελληνικού Διαφωτισμού, κάλυψε θέματα ιστορικά και ιατρικά, έγραψε θέατρο και ποίηση. Μεταξύ άλλων, μετέφρασε το μεγαλύτερο μέρος του έργου «Περιήγησις του νέου Αναχάρσιδος εις την Ελλάδα» (1797) - τον τελευταίο τόμο του οποίου μετέφρασε και εξέδωσε ο Ρήγας.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ή μάθησις χωρίς θρησκείαν σύρει τόν άνθρωπινον νούν εις άβείαν· ή θρησκεία χωρίς μάθησιν τόν καταντά εις δεισιδαιμονίαν· κακείνο κακόν και τούτο χειρότερον. Διό και ό Θεός πρώτων έστειλε την φιλοσοφίαν εις τά έθνη και ύστερον τούς άποστόλους με τό σωτήριον κήρυγμα.

Αυτά έγραψε ο Μιχαήλ ΠΡΕΔΙΚΑΡΗΣ από την Κοζάνη, που ήταν γιατρός σε ραγιάδες και σε πασάδες. Παρότι πιστός στο Πατριαρχείο, κατέκρινε την αντίδραση της Πατριαρχικής Ακαδημίας στα επιστημονικά ζητήματα, επειδή «Δεν άναίρεϊτ' ό Νεύθων με τρόπους Λογικής, Έδείχθη δι' Άλγέβρας και Μαθηματικής [] Και είναι Φιλολάου το εύρημα άπ' άρχής· Κί' αυτού τού Πυθαγόρου τής παλαιάς ψυχής».

Επαίνεσε τον Ρήγα για βιβλία του «οία έστιν αυτού ή Φυσική και τής τού Νέου Αναχάρσιδος ιστορίας» και την επιθυμία του «να δώση εκείνους τούς ύψηλους Νόμους, δια τών όποιών ή Ελλάδα έμελλε να φθάση εις την πρώτην τής εύκλειαν». Όμως, τον έψεξε γιατί «έλαβε την φροντίδα να έλευθερώση την Ελλάδα, ν' ανατρέψη την θρησκείαν ως περιττήν, κατά μίμησιν τής Γαλλίας». Υποστήριξε ότι δεν είναι ικανοί για αυτοδιάθεση οι Έλληνες και ότι η όποια συμβολή της Γαλλίας σε εξέγερση θα οδηγούσε σε συμμαχία των Οθωμανών με τους Άγγλους και τους Ρώσους εναντίον της - πράγμα που συνέβη μετά την εκστρατεία του Ναπολέοντα στην Αίγυπτο.

Οι αυθεντικοί Έλληνες, δηλαδή οι αρχαίοι Έλληνες, ... Ήσθάνθησαν την ύπεροχην τής μαθήσεως κ' έτρεξαν εις όλα τά μέρη παντού να συνάξωσιν άπ' όλον τόν κόσμον τās επιστήμας, ... κ' έστάθησαν άρκετοι να τās φέρωσιν εις μίαν τιαύτην τελειότητα, εις την όποιαν δεν ήμπορούσεν ποτέ, καθώς δεν ήμπορεσε και μετέπειτα μέχρι τής σήμερον, να τās φέρη κανέν άλλον έθνος τού κόσμου. [] Εν όμως τούτο έστάθη εις τό μέγα κ' ένδοξον γένος αυτό ως ελάττωμα, τό όποϊόν ήμαύρωσε την δόξαν του και τό έκρέμνισε πολλακίς εις παρακμήν, ή κατηραμένη διχόνοια... Ούτω διεμάχοντο άνάμεσασιν των, κ' εύρέθησαν άδύνατοι επί Αλεξάνδρου, και ύπετάχθησαν εις τό κράτος του· ούτω διεμάχοντο και μετά τόν θάνατον τού Άλεξάνδρου κ' έδουλώθησαν εις τούς Ρωμαίους.

Σημειωτέον, ότι ο Πρεδικάρης ήταν ύποπτος, κατά την αυστριακή αστυνομία, ως μέλος της «Φιλομούσου Εταιρείας» (δες σελ. 5). Επί Καποδίστρια, κλήθηκε να αναλάβει θέση στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος. Πέθανε πριν προλάβει το ταξίδι στο Ναύπλιο, την πρωτεύουσα του κράτους.

Ο ίδιος έγραψε μαθηματικό σύγγραμμα και πραγματείες πάνω σε ιατρικά θέματα. Μάλιστα, δικαιώθηκε στις κρίσεις του σχετικά με την ιατρική θεωρία του John Brown, η όποία δημιουργούσε έριδες στους ακαδημαϊκούς ιατρικούς κύκλους. Η θεωρία απέδιδε την παθολογία των νόσων στην αυξημένη ή μειωμένη διέγερση του οργανισμού (κατάσταση sthenic και asthenic), και πρότεινε, αντιστοίχως, «καταπραυντικά» (καθαρτικά, χορτοφαγία και νερό), και «διεγερτικά» (λαύδανο, ψητό βοδεινό κρέας και αλκοολούχα ποτά). Τη δεκαετία του 1820, μάλιστα, προτάθηκε από τον Γάλλο Broussais και αφαιμάξη με βδέλλες, μεταξύ άλλων.

Αψιμαχίες Brownιστών vs Broussaisιστών

«Υπερασπισθείτε την Ελλάδα, διότι σε αυτήν οφείλουμε τα φώτα μας, τις επιστήμες, τις τέχνες και όλες τις αρετές μας» (Βολταίρος)

Για τις οφειλές ετούτες και την αυτοδιάθεση ξεσηκώθηκαν και αγωνίστηκαν οι έλληνες επιστήμονες Ιατροί που είχαν σπουδάσει στα πανεπιστήμια της Ευρώπης, ιατροφιλοσοφική αρχικά, σύγχρονη επιστήμη με το τέλος του 18ου αιώνα. Πολλοί έσπευσαν στα ελληνικά χώματα, όπως ο άριστος επιστήμονας **Νικόλαος ΠΑΠΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ** από την επαρχία Άργους που υπηρέτησε τον αγώνα του 1821, και ο **Συμεών ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ** που άσκησε το επάγγελμά του στην πατρίδα του, το Μεσολόγγι, και σκοτώθηκε στην πρώτη πολιορκία του 1822.

*Στα μάτια και στο πρόσωπο φαίνοντ' οι στοχασμοί τους,
Τους λέει μεγάλα και πολλά η τρίσβαθη ψυχή τους,
αγάπη κι έρωτας καλού τα σπλάχνα τους τινάζουν.
Τα σπλάχνα τους κι η θάλασσα ποτέ δεν ησυχάζουν.
Γλυκιά κι ελεύθερ' η ψυχή σαν να 'τανε βγαλμένη
κι υψώναν με χαμόγελο την όψη τη φθαρμένη.*

Διονυσίου Σολωμού, *Ελεύθεροι Πολιορκημένοι*
Μελοποίηση: Γ. Μαρκόπουλος
<https://www.youtube.com/watch?v=cd7qQ6eDd8>

Κάποιοι στοχοποιήθηκαν παίρνοντας μέρος σε «υπόπτες» εταιρείες όπως ο **Ιωάννης - Διονύσιος ΑΒΡΑΜΙΩΤΗΣ** από τη Ζάκυνθο, που ήταν γιατρός

στους Πασάδες της Τρίπολης και των Ιωαννίνων, αλλά ζώντας από το 1814 στην Αθήνα έγινε μέλος της «Φιλόμουσου Εταιρείας των Αθηνών», και ο **Μάρκος Φίλιππος ΖΑΛΛΩΝΗΣ** από την Τήνο, που μετά το διδακτορικό του στο Παρίσι το 1810 χρημάτισε επικεφαλής ιατρός του Μεγάλου Βεζίρη (δηλαδή του Πρωθυπουργού του Σουλτάνου), και αργότερα στη Μασσαλία έγινε μέλος του εκεί «Φιλελληνικού Κομιτάτου» και ιππότης της λεγεώνας της τιμής. Αλλά και ο **Ιωάννης ΒΗΛΑΡΑΣ**, από τους πρώτους νεοέλληνες ποιητές από την Ήπειρο, μετείχε σε πολιτική κίνηση υπέρ της ανεξαρτησίας και φυλακίστηκε από τους Βενετούς (1797), κι όταν οι Γάλλοι επικράτησαν στα Επτάνησα, «εγκατεστάθη εις την πατρίδα του Ιωάννινα, εξασκών το ιατρικόν του επάγγελμα και καλλιεργών τας Μούσας. Απωλέσας την περιουσίαν του κατά την εν έτει 1820 πολιορκίαν των Ιωαννίνων υπό των οθωμανικών στρατευμάτων και εις ευτελή περιελθών πενίαν, προς δε και υπό άλλων ψυχικών παθήσεων ταλαιπωρούμενος, κατέστρεψε το ζην κατά Δεκέμβριον του 1823» («Παρνασσός», 1880).

Η «**Φιλόμουσος Εταιρεία**» των Αθηνών ιδρύθηκε το 1813 με σκοπό «να ιδωσι τάς επιστήμας να επιστρέψωσι πάλιν εις το Λύκειον και την αρχαίαν Ακαδημίαν των» - Υποστηριζόμενη από τους Άγγλους που ενδιαφέρονταν για την εξάπλωση της επιρροής τους στη Μεσόγειο. ενίσχυσε οικονομικά τον αγώνα των Ελλήνων. Και οι άλλες «εταιρείες» στην Ευρώπη και την Αμερική υποστήριξαν την Ελληνική Επανάσταση, με κεφάλαια, εφόδια, στρατιωτικές προμήθειες και αποστολή εθελοντών στρατιωτικών. (Η αντίστοιχη εταιρεία της Βιέννης υποστηρίχθηκε από τους Ρώσους. Οι εταιρείες, λοιπόν, ήταν ενδειγμένα μέσα επιρροής και ισορροπίας δυνάμεων στην διεθνή αρένα).

Ξενοκρατούμενα τα Επτάνησα

- 1797** Κατάλυση της Ενετικής κυριαρχίας, από τους Γάλλους του Ναπολέοντα. Παρά τον «Φιλελευθερισμό», ούτε λόγος για πολιτική ανεξαρτησία.
- 1798** Στα χέρια Ρώσων και Τούρκων - με συμφωνία της Αγγλίας (δες: ΙΑΤΡΟΙ & ΙΑΤΡΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ, Φύλλο 2ο, αιώνας 18ος, από την Ελληνική Εταιρεία Θώρακος - Καρδιάς - Αγγείων & World Hellenic Cardiothoracic Diaspora)
- 1800** Η Ρωσία Προστάτις Δύναμις, η κυριαρχία Οθωμανική. Τα Επτάνησα καλούνται «Ιόνιος Πολιτεία».
- 1802** Κοινωνικές αναταραχές στην Ιόνιο Πολιτεία. Η Ρωσία στέλνει επιτηρητές για γενικές εκλογές και σύνταγμα.
- 1803** Το Σύνταγμα καθιερώνει την Ελληνική γλώσσα και καταργεί τα προνόμια της κληρονομικής αριστοκρατίας.

- Ρωσοτουρκικός πόλεμος - νέες διαπραγματεύσεις. Συνθήκη Γαλλίας- Ρωσίας και μεταβίβαση δικαιωμάτων στη Γαλλία.
- 1807** Οι Γάλλοι καταλαμβάνουν την Κέρκυρα κι ύστερα τ' άλλα νησιά. Όμως, ο Αγγλικός στόλος караδοκεί.
- 1809** Ιθάκη, Κεφαλλονιά, Ζάκυνθο, Λευκάδα περνούν στην Αγγλική κατοχή. Η Ιόνιος Πολιτεία μένει μόνον με την Κέρκυρα και τους Παξούς
- 1814** Όλα τα Επτάνησα στους Άγγλους. Αντιδρούν οι άλλες Δυνάμεις. Οι νησιώτες ζητούν ανεξαρτησία.
- 1815** Τα «Ηνωμένα κράτη των Ιονίων» ζητούν αυτονομία, οι Επτανήσιοι στηρίζουν και συμμετέχουν στην Ελληνική Επανάσταση.

Τα Επτάνησα θα ενωθούν με την ελεύθερη Ελλάδα το 1864.

Οι **ΦΙΛΙΚΟΙ** ήταν εξ αρχής ιδιαίτερα ενεργοί στην συγκέντρωση πάσης φύσεως υλικού στο σχεδιασμό και την εξέλιξη του Αγώνα:

Ο **Ιωάννης ΔΟΝΑΣ - ΠΑΣΧΑΛΗΣ** από την Κέρκυρα, διέπρεψε ως γιατρός και λόγιος. Δημοσίευσε μελέτες ιατρικές, φιλοσοφικές, γεωλογικές, και αρχαιολογικές. Ο **Φραγκίσκος ΚΑΡΒΕΛΑΣ** από τη Ζάκυνθο, που ήταν μέλος της Εφορείας Ζακύνθου, και συντάκτης της εφημερίδας «*Μέλλον της Ζακύνθου*», υπηρέτησε την Επανάσταση μώνοντας πολλούς (π.χ. τον Διονύσιο Σολωμό). Δημοσίευσε «*Παρατηρήσεις περί ραχίτιδος*» (1817). Ο **Κήρυκος ΧΑΙΡΕΤΗΣ** από την Κρήτη, ήταν γιατρός του Σουλτάνου στην Κωνσταντινούπολη, και καταδιώχτηκε όταν αποκαλύφθηκε η μυσή του στη Φιλική Εταιρεία. Ο **Δημήτριος ΠΑΡΔΑΛΑΚΗΣ** από την Κρήτη υπήρξε από τους αξιολογότερους γιατρούς της εποχής, και από τα πιο δραστήρια μέλη των Α' και Β' Εθνικών Συνελεύσεων (Επίδαυρος 1821-22, Άστρος 1823). Ο **Γεώργιος ΚΑΛΑΡΑΣ** από το Αγιονόρι Κορινθίας όπου έγινε η περίφημη μάχη με τον Δράμαλη, υπηρέτησε διδάσκοντας, ασκώντας το ιατρικό επάγγελμα και διαδίδοντας την ιδέα της εξέγερσης. Συμμετείχε στις πρώτες Εθνικές Συνελεύσεις (Μέλος της Πελοποννησιακής Γερουσίας και του Βουλευτικού). Ο **Αγαμέμνων ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ** από τον Πύργο ήταν αρχίατρος στην επανάσταση και μαχητής υπό τον Λόντο και τον Κολοκοτρώνη. Εκπροσώπησε την Ηλεία στην Β' και Γ' Εθνοσυνέλευση (Άστρος 1823, Τροιζήνα 1827), και ανέλαβε έργο στην

επιτροπή οργάνωσης των σχολείων. Ο **Δημήτριος ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΗΣ** από τον Τύρναβο είχε σπουδάσει και ορυκτολογία και φιλολογία, και διακρίθηκε και σε αυτούς τους τομείς, όπως και στην ιατρική. Κυκλοφόρησε στη Βιέννη την εφημερίδα «*Ελληνικός Τηλέγραφος*», και, όντας πολύγλωσσος, μετέφρασε και έγραψε βιβλία με αντικείμενο τις ανατολικές γλώσσες, αλλά και την ελληνική γραμματεία από την αρχαιότητα έως την άλωση (μεταξύ άλλων «*Γραμματική Γραικικο-Τουρκική*», «*Λεξικόν Τουρκικο-γραικικόν*», και μεταφράσεις ιστορίας και γεωγραφίας «*μετά τινών υποσημειώσεων υπό Δημητρίου Αλεξανδρίδου ιατρού του εκ Τυρνάβου της Θεσσαλίας και μέλους ανεπιστέλλοντος των εν Ιόνη εταιριών της Ορυκτολογίας και της Φυσικής*»). Ο **Γεώργιος Τυπάλδος ΚΟΖΑΚΗΣ** από το Ληξούρι της Κεφαλονιάς, που αγωνίστηκε για την προετοιμασία της Επανάστασης στη Βλαχία, αλλά και στην Ελλάδα το 1821. Ως φοιτητής, ήδη στο Παρίσι, είχε μεταφράσει τη γαλλική διατριβή του ιατρού Ιωάννη Σεραφείμ «*Περί χολερικών πυρετών*» (1815) αναφέροντας τη χρήση του «αλικού οξέως» (HCl) ως μέθοδο της εποχής για την προστασία από την πανώλη. Η επί πτυχίω μελέτη του «*Essai sur l'analyse appliquée a la medecine*». Paris 1817» βρίσκεται στη Βιβλιοθήκη του Βρετανικού Μουσείου. Στην ελεύθερη Ελλάδα ανέλαβε την ίδρυση της Δημόσιας Βιβλιοθήκης και του Νομισματικού Μουσείου το 1843, ενώ διετέλεσε αντιπρόεδρος της Αρχαιολογικής Εταιρείας από το 1845 ως το 1853.

ΙΕΡΟΛΟΧΙΤΕΣ. Ο **Νικόλαος ΝΙΚΑΣ** από τα Νεζερά (όρος Ερύμανθος) κατετάγη όταν ξέσπασε η Επανάσταση στη Μολδοβλαχία. Το 1823 ήλθε ως εκατονταρχος στα Νεζερά, και πολέμησε στην Πολιορκία της Πάτρας, στην Μάχη της Ακράτας, στην Έξοδο του Μεσολογγίου, και στην Μάχη της Καυκαρίας. Γνωστός ως «Καπετάν Νίκας», τιμήθηκε με το Αριστείο του Αγώνα (1834) και το Αργυρούν Αριστείο. Ο **Μιχαήλ ΧΡΗΣΤΑΡΗΣ** από τα Ιωάννινα, προσωπικός γιατρός δύο Ηγεμόνων στο Βουκουρέστι, συμμετείχε στην εξέγερση της Βλαχίας, και αναλάμβανε σημαντικές αποστολές καθώς και παραστάσεις έργων του Βολταίρου για να επηρεάζει τους ομογενείς, και να συγκεντρώνει χρήματα για την Επανάσταση, με την πρόφαση ίδρυσης σχολείων στην Πελοπόννησο. Οργανωτικό και οικονομικό στέλεχος του Ιερού Λόχου, υπήρξε διαμεσολαβητής του Υψηλάντη με τους Ρώσους, και πολέμησε στο Δραγατσάνι (7 Ιουνίου 1821). Πέθανε πάμφωτος - μας άφησε, όμως, κείμενα μαθηματικά, φιλολογικά και φιλοσοφικά.

Ο **Στέφανος ΚΑΝΕΛΛΟΣ** από την Κωνσταντινούπολη, γιατρός και δάσκαλος, πολέμησε με τον Ιερό Λόχο - ήταν από τους 100 που διασώθηκαν. Η διατριβή του «*Περί της θεραπείας των νεκροφανών*» ήταν πρωτοποριακή στο αντικείμενο που αφορά στην ανάνηψη και εντατική θεραπεία. «*Ισως να πετύχω κάποτε, ...[] να προκαλέσω το ενδιαφέρον σε μια χώρα όπου είναι άγνωστη σχεδόν κάθε μορφή νοσοκομειακών ιδρυμάτων και όπου πεθαίνουν τόσο τραυματισμένοι νεκροφανείς χωρίς βοήθεια*». Το 1823 ήταν εθελοντής πολεμιστής στην Κρήτη, και γιατρός κατά την επιδημία της πανούκλας στο νησί. Από αυτήν πέθανε - ετών 31. Τα θούρια που είχε γράψει έμειναν αγαπητά για δεκαετίες.

«Παιδιά Ελλήνων τι καρτερείτε; Γ' άρματα πιάστε, ήλθε καιρός! Γραικοί γενναίοι τα βλέμματά σας, τι τα γυρνάτε προς τον Βορρά, εις την ομόπιστη γειτονιά σας κοιμάται ο Θρόνος πολλά βαρεία!

Στην ΤΡΙΠΟΛΙΤΣα πολέμησαν ιατρούς:

Οι αδελφοί **ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΙ** από την Τρίπολη. Ο **Μήτρος** και ο **Αναστάσιος** στα ελληνικά στρατόπεδα, ο Ευθύμιος αιχμαλωτισμένος μέσα στην Τριπολιτισιά. Ο **Μιχαήλ ΚΑΒΑΣ** από την επαρχία Άργους, *έκρατήθη καὶ ὁδοῦ ἀπὸ τοὺς Τούρκους εἰς τὴν Τριπολιτσαν. Μετὰ δὲ τὴν ἀλωσιν τῆς πόλεως ελευθερωθεὶς ἐξελήρωσε το πρὸς τὴν πατρίδα χρέος του διὰ τῆς ἐπιστήμης του, καὶ ἄλλως διότι ἐχρημάτισε πληρεξούσιος τῶν Συνελεύσεων καὶ βουλευτής.* (Φώτιος Χρυσανθόπουλος, επιμ. 1888. Βίοι Πελοποννησίων ἀνδρῶν καὶ τῶν ἐξώθεν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐλθόντων κληρικῶν, στρατιωτικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν αγωνισαμένων τὸν ἀγῶνα τῆς ἐπαναστάσεως). Ο **Αντώνιος ΜΕΝΤΣΡΟΣ** από την Κεφαλονιά, ήταν γιατρός στην Τριπολιτισιά πριν την επανάσταση - κι αυτός κρατήθηκε από τους Τούρκους κατά την πολιορκία. Μετά την άλωση, έσωσε πολλές ζωές κατά τη διάρκεια των επιδημιών (Φώτιος Χρυσανθόπουλος, ό.π.). Ιδιαίτερη μνεία κάνουμε στον υπέρτατο **Διονύσιο ΠΥΡΡΟ** (ο Θετταλός) από στην Καστανέα Τρίκκης, υπεύθυνο του «*Σχολείου των επιστημών της Ιατρικής*» της μονής Πετράκη, που υπήρξε γιατρός αναγνωρισμένος και από τις τουρκικές αρχές. Το 1827 ίδρυσε στο Μυστρά το πρώτο χαρτοποιείο, τύπωσε χάρτες, κατασκεύασε υδρόγειο σφαίρα, ουράνια σφαίρα με αποτύπωση των αστείων και των αστερισμών, αλλά και «οδόμετρον» (μέτρηση αποστάσεων). Σε όλο το διάστημα του Αγώνα υπηρέτησε ως χειρουργός. Στη συνέχεια, πρόσφερε καθοριστικά

στην αντιμετώπιση των επιδημιών, και το 1835 εκλέχτηκε πρώτος πρόεδρος της Ιατρικής Εταιρείας Αθηνών - πρώτης επιστημονικής ένωσης της χώρας. Δίδαξε και έγραψε πολλά: «*Φαρμακοποιία γενική*» (πρώτη έκδοση 1815, επανεκδόθηκε επανειλημμένα), «*Περί μαγνητισμού*» (1818), «*Χημική των τεχνών*» (1828), «*Εγκόλπιον των ιατρών*» (1831), «*Πρακτική Αστρονομία*» (1836), «*Ορυκτολογία*» (1837), «*Βοτανική Γενική*» (1850), καθώς και θέματα ιστορικά, θεολογικά, περιηγητικά και αυτοβιογραφικά - τα παιδαγωγικά βιβλία του χρησιμοποιήθηκαν έως και τα μέσα του 19ου αιώνα. Το «*Εγκόλπιο των ιατρών*» επίσης γνώρισε πολλές εκδόσεις - τελευταία, το 1916 στη Νέα Υόρκη. Σε αυτό, αναφέρεται σε θεραπευτική αγωγή του σακχαρώδους διαβήτη καθώς και στον Αφορισμό του Ιπποκράτη «*Πιγνώμενον πολύ ούρος την νύκτα, δηλοῖ μικράν τὴν υποχόρησιν*», που αντιστοιχεί στο αρχαίο κείμενο «*Ούρησις νύκτωρ πολλή γινομένη, σμικρὴν τὴν υποχόρησιν σημαίνει*» (Τμήμα 4ον, 83). Διονυσίου Πύρου του Θετταλού, Ιατρικῶν εγκόλπιον, ἤτοι Ιατρικὴ Πρακτικὴ - PDF: <https://www.openbook.gr/egkolpion-twn-iatrwn/>). Περίπτωση σακχαρώδους διαβήτου, είχε αναφερθεί και από τον **Ιωάννη ΑΣΑΝΗ** το 1814, όταν ασκούσε την ιατρική στο Ιάσιο. Ως φάρμακο για την «*παρалуσιάν των χυλοφόρων αγγείων*» - την οποία θεωρούσε υπεύθυνη για τη νόσο - αναφερόταν «*το φάσφορον, αλεξιφάρμακον τῆς φρικώδους καὶ ανιάτου σχεδόν νόσου, τοῦ διαβήτου*», το οποίο χρησιμοποιόταν σε διάφορες παθήσεις, ήδη από το 1751.

Από το προσωρινό, στο νέο κράτος

Ο **Ιωάννης ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΣ** από την Κέρκυρα, ήταν διακεκλιμένος χειρουργός, Αρχίατρος του Στρατιωτικού Νοσοκομείου. Με πρωτοβουλία του ιδρύθηκε ο «*Εθνικός Ιατρικός Σύλλογος*» (1802) - όπου οι επιστημονικές ανακοινώσεις του περί της καταγωγής των ατομικών διαφορών του ανθρωπίνου οργανισμού και περί Ιατρικής Χειρουργίας και Φαρμακολογίας. Η Ιόνιος Πολιτεία του ανέθεσε διοικητικές θέσεις στην Κέρκυρα και την Κεφαλονιά, καθώς και την οργάνωση της άμυνας της Λευκάδας απέναντι στον κίνδυνο εισβολής του Αλή Πασά. Είχε διεθνή σταδιοδρομία (Ρωσία, Αυστρία, Βλαχία, Ελβετία) πριν την Επανάσταση. Ως Κυβερνήτης του νεοσύστατου ελληνικού κράτους από το 1827, νομοθέτησε μέτρα περιστολής των επιδημιών και απαίτησε αυστηρή τήρησή τους - χαρακτηριστική η ρήξη του με τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη γιατί δεν επέτρεψε τη δημόσια πολυάνθρωπη συγκέντρωση στο γάμο του γιου του στο Ναύπλιο.

(Το θέατρο στο ραδιόφωνο: Νίκου Καζαντζάκη, *Καποδίστριας*, <https://www.youtube.com/watch?v=7uqJcJ5rIMg>)

Ο **Διονύσιος ΤΑΓΙΑΠΕΡΑΣ** από τη Ζάκυνθο, που είχε διατελέσει γιατρός του Αλή, γύρισε στη Ζάκυνθο όταν άρχισε η διώξη του από τον Σουλτάνο, το 1820. Οι Άγγλοι - τότε «προστάτες» της Επτανήσου - τον φυλάκισαν για έξι μήνες μαζί με άλλους υποστηρικτές της ανεξαρτησίας. Στην ελεύθερη Ελλάδα, συνεργάστηκε με τον Κυβερνήτη Καποδίστρια, μετά την δολοφονία του οποίου γύρισε στη Ζάκυνθο, έγινε ο γιατρός της φτωχολογίας, και έγραψε λογοτεχνικά έργα - μεταξύ αυτών, η «*Κυρά Φροσύνη*».

Ο **Απόστολος ΑΡΣΑΚΗΣ** από την Κορυτσά, διακρίθηκε ως χειρουργός, και ανέλαβε διοικητικά αξιώματα στο Βουκουρέστι. Έγραψε στον Ναπολέοντα το 1811, ζητώντας να στηρίξει τον ελληνικό αγώνα για ελευθερία. Δημοσίευσε συνοπτική ιστορία της ιατρικής («*Λόγιος Ερμής*», 1813). Με την Απελευθέρωση, έγινε Βουλευτής στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος, και κατόπιν υπουργός εξωτερικών. Ίδρυσε και χρηματοδότησε την «*Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία*», στοχεύοντας στην εκπαίδευση των νεοελλήνων.

Ο **Παναγιώτης Μαρίνος ΣΤΕΦΑΝΟΥ** από την Ζάκυνθο, άσκησε την ιατρική στην πατρίδα του. Μυημένος στην Φιλική Εταιρεία, έγινε μέλος της Επιτροπής Αγώνος της Ζακύνθου, και εξελέγη μέλος της Α' Ιονίου Βουλής (1818). Τιμήθηκε για την όλη προσφορά του από την Γ' Εθνοσυνέλευση (Τροιζήνας, 1827), αλλά και από τον Βασιλιά Όθωνα (1841 - Χρυσούς Σταυρός του Σωτήρος).

Σταμάτης ΔΙΑΔΕΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ, από την Περαχώρα Κορινθίας, Φιλικός υπηρέτησε ως γιατρός στα στρατόπεδα και σε επιχειρήσεις του Αγώνα. Υπηρέτησε, αφιλοκερδώς ως γιατρός των κυβερνητικών υπαλλήλων και βουλευτών της Γ' Εθνοσυνέλευσης που όρισε Κυβερνήτη τον Καποδίστρια, και ήταν μέλος του Υγειονομικού Συμβουλίου στην πρώτη επίσημη πρωτεύουσα του κράτους. Διετέλεσε, περιστασιακά δικαστής, και το 1832 νομιάτρος Αρκαδίας

Δρόσος ΜΑΝΣΟΛΑΣ από τη Θεσσαλία, γιατρός στη Ζάκυνθο προεπαναστατικά και απόστολος της Φιλικής κατόπιν, έλαβε μέρος σε όλες τις Εθνικές Συνελεύσεις. Διετέλεσε μέλος του Αρείου Πάγου το 1821, κι ύστερα ανέλαβε διάφορες διοικητικές θέσεις. (Μαζί με τον εθνεγέρτη Χριστόφορο Περαιβό θα ιδρύσει, το 1836, μυστική εταιρεία για την εξέγερση απελευθέρωσης της Θεσσαλίας. Ως Υπουργός Εσωτερικών επί Όθωνος θα συμβάλει ουσιαστικά στην ίδρυση του Πολιτικού Νοσοκομείου. Θα λάβει μέρος στην Επανάσταση της

3ης Σεπτεμβρίου, και θα έχει πλήρη πολιτική δράση στις επόμενες κυβερνήσεις (Υπουργός Οικονομικών επί Μεταξά το 1843, Εξωτερικών και Οικονομικών επί Κανάρη το 1844, Εξωτερικών επί Κουντουριώτη, Γερουσιαστής 1847 -1856).

Ο **Νικόλαος ΡΕΝΙΕΡΗΣ**, Κρητικός, Φιλικός, εργάστηκε στα Χανιά ως ιατρός και φαρμακοποιός, αναπτύσσοντας δράση επιστημονική, φιλανθρωπική και εκπαιδευτική (ίδρυσε και χρηματοδότησε σχολείο). Το 1826 έστειλε υπόμνημα πρέσβη της Αγγλίας στην Κωνσταντινούπολη (Cunning), ζητώντας την προστασία του για τον αγώνα των Κρητών. Το 1827 ήταν πληρεξούσιος (επαρχίας Σελίνου) στην Γ' Εθνοσυνέλευση (Τροιζήνα, 1827) και υποδέχτηκε τον κυβερνήτη Καποδίστρια ως Πρόεδρος της βουλής. Έγινε μέλος του «*Πανελληνίου*» (το γνωμοδοτικό σώμα της Κυβέρνησης), και το 1829 Αρμοστής της Ελληνικής Κυβέρνησης στην Κρήτη. Ενίσχυσε με πολεμοφόδια και εκπαίδευσε τους ντόπιους στρατιωτικά προσπαθώντας να τους ενώσει - αναφέρεται ότι συγκρούστηκε με τους απειθαρχούς Σφακιανούς. Όταν η Κρήτη, περιήλθε στους Αγγύπτιους, επανήλθε στην ελεύθερη χώρα, έγινε μέλος του Συμβουλίου Επικρατείας (πρωτολειτούργησε 17 Μαΐου 1929), συμμετείχε στην επιτροπή σύνταξης του Συντάγματος του 1844 και διετέλεσε μέλος της Γερουσίας (νομοθετικό όργανο που λειτούργησε το 1829, μεταξύ 1844 και 1864 και μεταξύ 1927 και 1935).

Ο **Ιωάννης ΚΩΛΕΤΤΗΣ** από το Συρράκο Ιωαννίνων, Φιλικός από το 1819, μύησε σημαντικούς Έλληνες στρατιωτικούς που υπηρετούσαν στις δυνάμεις του Αλή Πασά, στον οποίου την αυλή ήταν γιατρός. Στις 25 Ιουνίου 1821 κήρυξε (μαζί με τον Ιωάννη Ράγκο) την επανάσταση στο Συρράκο και τους Καλαρρύτες, και όντας στέλεχος με μεγάλο γόητρο ανάμεσα στους καπεταναίους της Ρούμελης και του Μοριά, ορίστηκε «*Υπουργός Εσωτερικών*» στην πρώτη κυβέρνηση (1822) και Υπουργός Πολέμου στο ελεύθερο κράτος (1827). (Θα είναι μια από τις πιο αμφιλεγόμενες προσωπικότητες σε ύψιστα αξιώματα της Ελλάδας - πρώτος συνταγματικός Πρωθυπουργός της χώρας, 1844).

Ο **Παναγιώτης ΣΟΦΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ** από τα Καλάβρυτα, Φιλικός, πήρε μέρος στο εκστρατευτικό σώμα του Δημήτρη Υψηλάντη, και αργότερα του Ιωάννη Γκούρα. Πατρός και ιατροδιδάσκαλος, δημοσίευε ιατρικά άρθρα, κυκλοφορούσε πολιτικά φυλλάδια, εξέδιδε εφημερίδα («*Πρόσδος*» 1836) και περιοδικά («*Σωκράτης*» 1838, «*Νέος Κόσμος*» 1849-1854), καταγγέλλοντας τις αυθαιρεσίες των Βαυαρών. Φυλακίστηκε (1838), και αργότερα αφορίστηκε από την Ιερά Σύνοδο για το βιβλίο του «*Ο Ευαγγελισμός της Προόδου*» (1844). Το έντυπο κατασχέθηκε και το σπίτι του κατεδαφίστηκε από τον όχλο.

«Πρέπει να λείψουν τα μεταξύ γυναικός και ανδρός διαφράγματα, τα οποία επύκνωσεν η δεισιδαιμονία και η υποκρισία και αι γυναίκες είναι ανάγκη να κυβερνοῦν τας ἀνθρωπίνας κοινωνίας μαζί με τους ἀνδρας [...] Χρειαζόνται τσάκισμα ὀλων των πολεμικῶν μηχανῶν και ἀπάθεια τυφεκίων, χαντζαριών, βαγιονέτων κλπ.

Κανένα μὴν ἐρωτάτε, οὔτε αὐτόχθονα, οὔτε ἐτερόχθονα. Το μέλλον σας κρέμεται ἀπὸ τὴν ἐνώσιν σας».

Π. Σοφιανόπουλος

Από στεριά και θάλασσα

«Οι Τούρκοι έδραμον εις την εξοχήν. Ο Ιωάννης Πρασακάκης ύψωσε την Γαλλικήν σημαίαν επί του πύργου του, υπό την αιγίδα της οποίας προσέφυγον πολλοί οικογένεια προσέφυγε και η μήτηρ του πατρός μου. Κατ' αρχάς εσεβάσθησαν οι άγριοι Τούρκοι την Γαλλικήν σημαίαν, οι Δυτικοί όμως κινούμενοι από φανατισμόν ειδοποίησαν τους Τούρκους ότι είναι ψεύτικο προξενείον [...] πλην ακολούθως συνελήφθησαν και οι μεν υιοι αυτών ανθιστάμενοι ωπλισμένοι εσφάγησαν προ των οφθαλμών της μητρός των, οι δε λοιποί απήχθησαν αιχμάλωτοι...» (Ροΐδης Ε., Καταγωγή και οικογένεια Εμμ. Ροΐδου).

Ο Χιώτης **Ιωάννης ΠΡΑΣΑΚΑΚΗΣ** ήταν εκεί γιατρός την ημέρα της σφαγής (30 Μαρτίου 1822). Διέφυγε στην Ύδρα και στρατεύτηκε σε ένοπλα σώματα. (Μετά τον Αγώνα, θα

ασκήσει την ιατρική στη Οθωμανοκρατούμενη Θεσσαλονίκη, όπου θα προσφέρει πολύτιμες υπηρεσίες κατά την επιδημία χολέρας το 1854, και θα τιμηθεί και από το Ελληνικό και από το Τουρκικό κράτος. Θα συμβάλει στην κατασκευή και λειτουργία του «Θεαγένειου Νοσοκομείου» το 1866). Οι **Πρασακάκης, Κρήτης** και **Περόγλου**, είναι οι πρώτοι Έλληνες επιστήμονες γιατροί που στελέχωσαν τη νεοσύστατη Υγειονομική Υπηρεσία του Πολεμικού Ναυτικού (1828/29). Στα γενικά αρχεία του κράτους (ΓΑΚ, κατάσταση των κατά θάλασσα αγωνιστών), καταγράφονται και οι ιατροχειρουργοί Χρήστος Σεραϊτόπουλος, Νικόλαος Μαυρουδής, Χρήστος Ευσταθίου, Αντώνιος (ανεπώνυμος), Ιωάννης Χρυσοβελόνης.

Καθηγητές Πανεπιστημιακών Σχολών στον Αγώνα

Πέρα από την ιατρική τους προσφορά στον Αγώνα, πολλοί ασχολήθηκαν με την εκπαίδευση διδάσκοντας χρηματοδοτώντας και επιβλέποντας ελληνικά σχολεία, συμβάλλοντας στη διατήρηση της εθνικής γλώσσας και συνείδησης.

Την ώρα του ξεσηκωμού ενίσχυσαν τον Αγώνα για Ελευθερία, αλλά και συνέβαλαν στην προώθηση της Ιατρικής Επιστήμης.

Ο Πυλαρινός ΣΤΑΜΑΤΕΛΟΣ από το Ληξούρι, έχοντας σπουδάσει Ιατρική στην Πάδοβα και Νομικά και Φιλολογία στο Παρίσι, έγινε καθηγητής της Πειραματικής Φυσικής στην Ιόνιον Ακαδημία, βουλευτής της Ιόνειας πολιτείας και ιδιαίτερος γιατρός του Προέδρου της, λόρδου Γκύλφορντ. Για τη φιλελεύθερη δράση του εξορίστηκε από τους Άγγλους στα Αντικύθηρα. Ο Καποδίστριας τον διόρισε διοικητή της Δυτικής Ελλάδας, στο (Μεσολόγγι).

Ο Γεώργιος ΘΕΡΕΙΑΝΟΣ από τη Ζάκυνθο, συγγραφέας επιστημονικών μελετημάτων - ιατρικών και άλλων - και γιατρός στην αυλή του Αλή, διέφυγε με θησαυρούς μετά την πτώση του Αλή, και τους παρέδωσε στον Άγγλο πρόξενο της Λευκάδας. Το 1826 διορίστηκε καθηγητής της Φυσιολογίας και της Παθολογίας στην Ιόνιο Ακαδημία. Κατόπιν, πήρε την έδρα της Φυσικής στο Φυσικομαθηματικό τμήμα της (1828). Διετέλεσε έφορος της Ακαδημίας, έφορος των Υγειονομικών της Ιονίου Πολιτείας κ.α. Από το 1836 είχε νέα σταδιοδρομία σαν γιατρός των Σουλτάνων την Κωνσταντινούπολη.

Ο Νικόλαος ΠΙΚΚΟΛΟΣ από το Βέλικο Τίρνοβο διετέλεσε Καθηγητής στην Ηγεμονική Ακαδημία του Βουκουρεστίου, όπου ήταν και μέλος της Φιλολογική Εταιρία του Βουκουρεστίου. Δίδαξε στην Ελληνική Σχολή της Χίου δίδαξε και ο ίδιος τη διέτι 1815-16 και στην Ιόνιο Ακαδημία της Κέρκυρας (1823-1825). Μνημένος στη Φιλική Εταιρία, συγκέντρωσε χρήματα και εφόδια για την ενίσχυση των επαναστατών στην Ελλάδα. Θεωρήθηκε ύποπτος από την Υψηλή Πύλη και για τούτο αφορίστηκε - όπως και άλλοι λόγιοι - από το Πατριαρχείο. Ολοκλήρωσε ιατρικές σπουδές (διδάκτορας το 1829), και άσκησε την ιατρική στο Βουκουρέστι. Ανήκει στους κορυφαίους των νεοελληνικών γραμμάτων του πρώτου μισού του 19ου αιώνα - εξέδωσε πρωτότυπες μελέτες για αρχαίους και βυζαντινούς συγγραφείς, θεατρικά, καθώς και συλλογή ελληνικών δημοτικών τραγουδιών(σημαντικότερο έργο, μαζί με τον γάλλο φιλέλληνα Fourgiel).

Ο Στέφανος ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗΣ, από το Βοσνοχώρι Αδριανούπολης, σπούδασε μαθηματικά, φυσική, χημεία και ιατρική, βοηθούμενος οικονομικά από τον συγγενή του, τότε Μητροπολίτη Ικονίου και αργότερα Οικουμενικό Πατριάρχη, Κύριλλο (ΣΤ΄). Το 1819 διορίστηκε Διευθυντής της Σχολής Ανδριανουπόλης κατά το πρότυπο και δίδασκε μαθηματικά, φυσική, ανθρωπολογία και ξένες γλώσσες, ασκώντας, παράλληλα, την ιατρική, δωρεάν για τους φτωχούς. Όταν τον Απρίλιο του 1821 εσφάγησαν από τους Τούρκους όλοι οι Πρόκριτοι της πόλης και απαγχονίστηκε και ο καθαιρεθείς Οικουμενικός Πατριάρχης Κύριλλος, εξαιτίας της έκρηξης της Ελληνικής Επανάστασης, ο ίδιος διέφυγε τη σφαγή χάριν των ιατρικών του υπηρεσιών στον Αρχιγραμματέα του Ιερού Δικαστηρίου των Οθωμανών. Στη συνέχεια διετέλεσε προσωπικός Ιατρός του Σουλτάνου (Μαχμούτ Β΄) και διορίστηκε Καθηγητής της Ιατρικής Σχολής τα Κωνσταντινούπολης στην οποία δίδαξε μέχρι το 1876. Ως σύμβουλος στο Υπουργείο Εκπαίδευσης και στο Πατριαρχείο πρωτοστάτησε στις δραστηριότητες των πολιτιστικών και μορφωτικών Συλλόγων της Ελληνικής Κοινότητας της Πόλης, όπως ο Ελληνικός Φιλολογικός Σύλλογος, ο οποίος λειτούργησε νέα ελληνικά σχολεία, εξέδωσε σχολικά βιβλία, δημοσίευσε επιστημονικές μελέτες και χορήγησε υποτροφίες, για ανώτερες σπουδές στο εξωτερικό, σε

διακεκριμένους μαθητές (μεταξύ των οποίων ο Γεώργιος Βιζυηνός). Έγραψε φιλοσοφικά και επιστημονικά έργα, καθώς και ποιήματα. Καθηγητής στην «Αυτοκρατορική» Σχολή Ιατρικής και γιατρός του σουλτάνου διετέλεσε και ο ανηψιός του - και προστατευόμενος του Πατριάρχη Κυρίλλου - **Κωνσταντίνος ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ** που διετέλεσε έφορος της Μεγάλης του Γένους Σχολής και επίτροπος των ελληνικών φιλολογικών ιδρυμάτων της Πόλης.

Ο Σαράντης ΑΡΧΙΓΕΝΗΣ από τους Επιβάτες Προποντίδας, χάνοντας τον πατέρα του στα οθωμανικά αντίποινα της Κωνσταντινούπολης μετά την κήρυξη της επανάστασης στον Μωριά, έκανε διάφορες δουλειές για να στηρίξει την οικογένεια. Σπούδασε με υποτροφία, και διορίστηκε Καθηγητής της Παθολογίας και της Χειρουργικής της αυτοκρατορικής Ιατρικής Σχολής, και Ιατρός των Ανακτόρων, στην Κωνσταντινούπολη. Εφημέρε χειρουργικά εργαλεία για την αμυγδαλεκτομή, και έγραψε ιατρικά εγχειρίδια που χρησιμοποιήθηκαν επι πολλές δεκαετίες: «Υγειονομία, ήτοι Κανόνες προς διατήρησιν της υγίας» (πρώτη έκδοση στα γαλλικά το 1841, επανεκδόθηκε τρεις φορές ως το 1865), «Στοιχεία παθολογίας ιατρικής» (1843, στα ελληνικά), «Διατριβή στη γυμναστική» (1843, στα γαλλικά). Μελετητής του νέου επιστημονικού κλάδου της εποχής, της Πολιτικής Οικονομίας, πρότεινε εκσυγχρονιστικές μεταρρυθμίσεις στον Σουλτάνο, βάσει των οποίων αναγνωρίστηκαν στις μειονότητες των υπόδουλων, δικαιώματα στην Εκπαίδευση, στο Δημόσιο και στον Στρατό, ίσα με των Τούρκων. Πρώτος Πρόεδρος του Φιλεκπαιδευτικού Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως, πρωτοστάτησε στην ίδρυση σχολείων, όπως το πρότυπο Διδασκαλείο θηλέων (1857) στην ιδιαίτερη πατρίδα του, που μόρφωνε και προικοδοτούσε ορφανά κορίτσια. Τιμήθηκε ως ένας από τους μεγαλύτερους Εθνικούς Ευεργέτες για τη οικονομική του συνεισφορά στην Σχολή Ιωαννίνων, την οικοδόμηση της Ακαδημίας Αθηνών, και την όλη προσφορά του στον Ελληνισμό της Διασποράς.

Ο Γεώργιος ΓΛΑΡΑΚΗΣ από τη Χίο, άσκησε εκεί το ιατρικό επάγγελμα - δίδασκοντας, παράλληλα, μαθηματικά και φυσική στη περίφημη Σχολή της. Πήρε μέρος στην επανάσταση των Σαμιωτών, τους οποίους εκπροσώπησε στη συνέλευση στην πρώτη γενική κυβερνητική έδρα της Κορίνθου το 1822. Ανέλαβε διοικητικά καθήκοντα: στην Επιτροπή του σχεδίου αναθεώρησης του «Πρωσφωρινού Πολιτεύματος της Ελλάδας» (1823), στο Υπουργείο Εσωτερικών (ως 1826), πληρεξούσιος στην Γ' Εθνοσυνέλευση Τροιζήνας και μέλος της επιτροπής σύνταξης του Πολιτικού Συντάγματος της Ελλάδας (1827), Γραμματέας της Επικρατείας επί των Εξωτερικών και των Ναυτικών (1827-1828), υγειονόμος Αίγινας και διοικητής Πόρου (1828-1830), πληρεξούσιος Χίου στην Ε' Εθνική Συνέλευση (1831-1832), και γραμματέας της Επικρατείας επί των Εξωτερικών και του Εμπορικού Ναυτικού (1831-1833). Ως Υπουργός Εσωτερικών Δημοσίας Εκπαιδεύσεως και Εκκλησιαστικών επί Όθωνα (1837), πρωτοστάτησε στην ίδρυση του Πανεπιστημίου και της Αρχαιολογικής Εταιρείας (1837). Συμμετείχε στην Εθνική Συνέλευση της 3ης Σεπτεμβρίου για την κατάρτιση Συντάγματος (1843), και διετέλεσε Υπουργός Εξωτερικών (κυβέρνηση Κωλέττη 1847), Υπουργός Εσωτερικών (κυβέρνηση Κανάρη 1849) και Γερουσιαστής (1845-1855). Με εισήγηση του (1838), καθιερώθηκε να εορτάζεται η 25η Μαρτίου ως Εθνική Εορτή.

Ιωάννης ΟΛΥΜΠΙΟΣ από το Λιτόχωρο. Εξειδικεύτηκε στη χειρουργική και την οφθαλμολογία. Συμμετείχε ως γιατρός του στρατεύματος του Δημήτριου Υψηλάντη στην Επανάσταση, και στη συνέχεια κατατάχτηκε στην εφεδρεία του Ιππικού. Το 1837 ανέλαβε ως πρώτος καθηγητής ιατρικής στο νεοϊδρυθέν Πανεπιστήμιο - τακτικός καθηγητής χειρουργικής, οφθαλμολογίας και διευθυντής χειρουργικής κλινικής (1837- 1856). Ως πρύτανης (1855-1856) φρόντισε

τον εξοπλισμό του με τις δωρεές ομογενών και προώθησε την πρώτη κρατική πίστωση. Στη συνέχεια, ανακηρύχτηκε επίτιμος καθηγητής της χειρουργικής κλινικής και της εγχειρητικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, καθώς και επίτιμος διδάκτωρ στο Πανεπιστήμιο Νιούαρκ (Newark) στις ΗΠΑ (1859) Συνέγραψε το πρώτο ελληνικό οφθαλμολογικό πόνημα με τον τίτλο «Οφθαλμολογία» (1850), καθώς και άλλες οφθαλμολογικές εργασίες.

ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ (Λευκίας) Αναστάσιος, από την Φιλιππούπολη, όπου άσκησε αρχικά την ιατρική. Το 1821, συμμετείχε στον αγώνα υποστηρίζοντας το κίνημα του Υψηλάντη. Μέλος του «Ιατροσυνεδρίου» (1834), και πρόεδρος της «Εν Αθήναις Ιατρικής Εταιρείας» (1836), διορίστηκε έκτακτος καθηγητής της «Ιστορίας της Ιατρικής, της Γενικής Παθολογίας και της Θεραπευτικής» στο Πανεπιστήμιο Αθηνών (1837), τίτλο που διατήρησε ως το 1841. Έγινε ο πρώτος «Σχολάρχης» (Κοσμήτορας) της νεοσύστατης Ιατρικής Σχολής - στις 3 Μαΐου του 1837, ημέρα των εγκαινίων του πανεπιστημίου, εκφώνησε πανηγυρικό λόγο σε άπταιστη Αττική διάλεκτο. Υπήρξε αντεπιστέλλον μέλος της Φυσικοιστορικής Εταιρείας της Βόννης και εκλέχτηκε πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Φυσικής Ιστορίας. Το 1846 παραχώρησε στο Πανεπιστήμιο την περιουσία του. Υπηρέτησε ως το 1847, οπότε παύθηκε κυρίως για πολιτικούς λόγους - του απονεμήθηκε ο τίτλος του επίτιμου καθηγητή με ελάχιστη σύνταξη. Τιμήθηκε, ωστόσο, για την προσφορά του, με τον αργυρό σταυρό του Ελληνικού Τάγματος του Σωτήρος. Άφησε σημαντικό ιατρικό, φιλοσο-

φικό και γλωσσολογικό συγγραφικό έργο. Μεταξύ αυτών: *Περί της γενικής νοσολογίας και θεραπευτικής, Ιατροφιλοσοφική Ανθρωπολογία, Επιτομή της Ιστορίας της Ιατρικής, Memoire sur la contagion des maladies exotiques, telles que la peste orientale, la cholera-morbus, la fièvre jaune, Διατριβή περί της Ασιανής χολέρας, Περί των εν ταις νόσοις υποτροπιασμών, Περί της φλυκταινούσης λοιμικής και του ενοφθαλμισμού αυτής και περί δαμαλισμού και αναδαμαλισμού, κ.ά.* Το πρώτο του έργο εκδόθηκε στην Βιέννη (*Αντιπανάνκεια, ήτοι περί αιτιών α τας νόσους δυσιάτους ή ανιάτους, μη τοιαύτας καθ' εαυτάς ούσας ως επί το πολύ απεργάζονται*, Βιέννη, 1810). Στο τελευταίο του έργο, *Ανατροπή των δοξασάντων γραψάντων και τύποις κοινωσάντων ότι ουδείς των νυν την Ελλάδα οικούντων απόγονος των αρχαίων Ελλήνων εστί, υπό Α. Γεωργιάδου Λευκίου υφ' ου και εις την λατινίδα φωνήν μεθερμηνεύεται* (Εν Αθήναις, 1843), αντέκρουσε τους ισχυρισμούς του Αυστριακού Φαλμεράγιερ περί ασυνέχειας μεταξύ αρχαίου και νέου Ελληνισμού, συσχετίζοντας τα έθιμα και την γλωσσική ενότητα ανά τους αιώνες.

Το πρώτο Πανεπιστήμιο, της Βαλκανικής Χερσονήσου και της ευρύτερης περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου, το Οθώνειο Πανεπιστήμιο, στεγάστηκε στο σπίτι του αρχιτέκτονα Κλεάνθη, στην Πλάκα. Εγκαινιάστηκε στις 3 Μαΐου 1837, και περιλάμβανε τέσσερις σχολές Θεολογίας, Νομικών Επιστημών, Ιατρικής και Φιλοσοφίας.

«*Φίλτατε Ιατρέ αδελφέ Ηπίτα, Ο Αρχιστράτηγος Αλ. Υψηλάντης, εγώ και οι λοιποί αδελφοί μου, γνωρίζοντας πραγματικώς τα προτερήματά σου και τον διά το καλόν τής Ελλάδος θερμόν σου ζήλον, Σε εκλέξαμεν και απεφασίσαμεν να υπάγης εις τας επισημοτέρας πόλεις τής Γερμανίας και τής Γαλλίας, να κοινοποιήσης εις όσους φιλανθρώπους και φιλέλληνας απαντήσης τον κατά τής ανομίας και τής απαίδευσίας εξοπλισμόν μας και τας προόδους τού Φοίνικος τής Ελλάδος, να καταπέισης και να μας στείλης σοφούς συναντιλήπτορας των επιχειρημάτων μας, πασχίζων να κερδίσης πολλούς των όσοι με λόγον ή με έργον ημπορούν να ωφελήσουν τους Έλληνας. Ειδικώτερον περί τούτων απάντων και ο Αρχιστράτηγος θέλει σε γράψει, όστις θέλει σ' εμβάσει εν καιρώ και τα διά την αποστολήν σου αναγκαία χρήματα. Υγίαине φίλτατε και καλήν αντάμωσιν εις την γην των πατέρων μας. Εν Οδησώ α' Απριλίου 1821, Ο Πρόθυμος αδελφός Δημ. Υψηλάντης, Επίτροπος τού Αρχιστρατήγου».*

Ο «Εθναπόστολος» **Πέτρος ΗΠΙΤΗΣ** από την Πράγα, προσωπικός γιατρός του Αλέξανδρου Υψηλάντη στην Πετρούπολη, ίδρυσε φιλελληνικές εστίες ανά την Ευρώπη, μέλη των οποίων πολέμησαν στον ελληνικό αγώνα. Σε ηλικία 21 ετών είχε δημοσιεύσει το έργο «*Λοιμολογία ή περί της πανώλους, προφυλάξεως και εξολοθρεύσεως αυτής*» (Βιέννη, 1816), καθώς και, τα πρώτα στα ελληνικά, παιδιατρικά θέματα. Μετά την απελευθέρωση, συνέχισε να εργάζεται ιδιαίτερα για την καταπολέμηση των επιδημικών νόσων. Ως, διορισμένο από την βαυαρική κυβέρνηση, μέλος του Ιατροσυνεδρίου, διαφώνησε με τα μέτρα αντιμετώπισης της επιδημίας πανούκλας στον Πόρο, το 1837. Συγκεκριμένα, μετά την εργασία του αρχιάτρου του Όθωνα και πρόεδρου του Ιατροσυνεδρίου (Βιμπερ) με θέμα «*Ιστορική Έκθεσις περί της εν Πόρω πανώλους*», αντιδημοσίευσε τη μελέτη «*Η πανώλης εν Πόρω*». Λόγω των

διαφωνιών του με την πολιτική του Όθωνα, δεν δέχθηκε παράσημο και διορισμό του ως καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών που ιδρύθηκε το 1837. Υπήρξε ιδρυτικό μέλος της «**Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας**» (1836), η οποία ανέλαβε την μόρφωση κοριτσιών και την εκπαίδευση τους ως δασκάλες. Πρόσφερε εθελοντικά τις υπηρεσίες του στο Σχολείο και το Οικοτροφείο. Δώρισε το αρχοντικό του για την στέγαση της Φιλεκπαιδευτικής Εταιρείας το 1844- από το 1855, στέγασε το 1ο Γυμνάσιο Αθηνών.

Η οικία Ηπίτη. Σήμερα στεγάζει το 1ο Γυμνάσιο Αθηνών

World Society of the Hellenic Cardiothoracic Diaspora

Λίγοι οι γιατροί στον αγώνα, λιγοστά τα φάρμακα και οι γνώσεις λίγες και αυτές. Σύμπραξαν στον αγώνα Έλληνες επιστήμονες γιατροί και φαρμακοποιοί από το εξωτερικό, πρόστρεξαν και φιλέλληνες επιστήμονες με δικά τους χρήματα και χειρουργικά εργαλεία κουβαλώντας στον κόρφο τους τον Ιπποκράτη. Σπουδαγμένοι γιατροί της Διασποράς, που φρόντιζαν τους πασάδες και τους Ευρωπαίους κυρίως αριστοκράτες, ήρθαν να βοηθήσουν τους

μαχητές, κι έγραψαν ένδοξες σελίδες στην Ελληνική Ιατρική, στα χρόνια της επανάστασης και της νεότερης Ελλάδας.

Με τον πόθο μιας λεύτερης Ελλάδας άφησαν πίσω τα πλούτη και τη δόξα, και μπάρκαρσαν, με το μάτι καρφωμένο στον σκλαβωμένο τόπο και στο αυτί να ψιθυρίζει ο Βολταίρος «*Συντρίψτε το επονείδιστο*».

Η Διεθνής Εταιρεία των Ελλήνων Καρδιοθωρακοχειρουργών της Διασποράς ευχαριστεί την Καθηγήτρια Χριστίνα Γιαννακάκη για τη

συγγραφή του παρόντος τεύχους σαν φόρο τιμής στον ιατρικό ρόλο των γιατρών της Επανάστασης μα και προσφορά στο σύγχρονο γιατρό και μελετητή που αναμφίβολα θα κατέβαινε στον αγώνα τα χρόνια εκείνα να συνδράμει «*με το 'να χέρι στο σπαθί και το άλλο στο νυστέρι*».

Καθηγητής Δ. Δουγένης,
Ιατρική Σχολή Εθνικού και
Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών